

**Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní
Ústav ekonomických věd**

Problematika legalizace výnosů z trestné činnosti

Adéla Pecková

**Bakalářská práce
2019**

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako Školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 9/2012, bude práce zveřejněna v Univerzitní knihovně a prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 26. 4. 2019

Adéla Pecková

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní
Akademický rok: 2018/2019

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Adéla Pecková**
Osobní číslo: **E16316**
Studijní program: **B6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **Veřejná ekonomika a správa: Ekonomika pro kriminalisty a celníky**
Název tématu: **Problematika legalizace výnosů z trestné činnosti**
Zadávací katedra: **Ústav ekonomických věd**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cílem práce je charakterizovat problematiku legalizace výnosů z trestné činnosti včetně vymezení způsobů páčání, opatření proti legalizaci včetně příslušné právní úpravy a institucí zabývajících se touto problematikou.

Osnova pro zpracování:

- Charakteristika problematiky včetně historického vývoje.
- Jednotlivé fáze legalizace výnosů z trestné činnosti.
- Právní úprava legalizace výnosů z trestné činnosti.
- Instituce bojující proti legalizaci výnosů z trestné činnosti.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy: cca 35 stran

Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

- ČASTORÁL, Z. Ekonomická kriminalita a management. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2011. ISBN 978-80-7452-005-1.
- CHMELÍK, J., HÁJEK, P. a NEČAS, S. Úvod do hospodářské kriminality. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005. ISBN 808689813X.
- KATOLICKÁ, M. a BÉREŠ, J. Zákon o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu. Komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 978-80-7552-823-0.
- NETT, A. Praní špinavých peněz. Brno: Masarykova univerzita, 1993. ISBN 80-210-0630-7.
- POWIS, R. E. Jak se perou špinavé peníze. Praha: Victoria Publishing, 1992. ISBN 8085605325.

Vedoucí bakalářské práce:


Ing. Liběna Černožorská, Ph.D.

Ústav ekonomických věd

Datum zadání bakalářské práce: 3. září 2018

Termín odevzdání bakalářské práce: 30. dubna 2019


doc. Ing. Romana Provanzková, Ph.D.

děkanka

L.S.


doc. Ing. Jolana Volejníková, Ph.D.

vedoucí ústavu

V Pardubicích dne 3. září 2018

PODĚKOVÁNÍ:

Tímto bych ráda poděkovala vedoucí mé bakalářské práce Ing. Liběně Černošské, Ph.D. za cenné rady a odbornou pomoc, kterou mi poskytovala při zpracování mé bakalářské práce a za čas, který mi věnovala. Dále bych chtěla také poděkovat své rodině a blízkým, kteří mě při psaní podporovali.

ANOTACE

Záměrem práce je charakterizovat problematiku legalizace výnosů z trestné činnosti včetně vymezení způsobů páčání, opatření proti legalizaci včetně příslušné právní úpravy a institucí zabývajících se touto problematikou.

KLÍČOVÁ SLOVA

legalizace výnosů, praní špinavých peněz, organizovaný zločin, trestná činnost, hospodářská kriminalita

TITLE

The issue of legalization of proceeds of crime

ANNOTATION

The intention of my bachelor thesis is to characterize the issue of the legalization of proceeds from criminal activities, including definition of methods of committing, measures against legalization, including relevant legislation and institutions dealing with this issue.

KEYWORDS

the legalization of the proceeds, money laundering, organized crime, crime, economic crime

OBSAH

ÚVOD.....	10
1 CHARAKTERISTIKA PROBLEMATIKY LEGALIZACE VÝNOSŮ Z TRESTNÉ ČINNOSTI VČETNĚ HISTORICKÉHO VÝVOJE	11
1.1 PRANÍ ŠPINAVÝCH PENĚZ.....	11
1.2 VÝNOSY Z TRESTNÉ ČINNOSTI	11
1.3 ORGANIZOVANÝ ZLOČIN.....	12
1.4 ZÁKLADNÍ RYSY LEGALIZACE VÝNOSŮ Z TRESTNÉ ČINNOSTI	14
1.5 HISTORICKÝ VÝVOJ LEGALIZACE VÝNOSŮ Z TRESTNÉ ČINNOSTI	16
2 JEDNOTLIVÉ FÁZE LEGALIZACE VÝNOSŮ Z TRESTNÉ ČINNOSTI	19
2.1 FÁZE PLACEMENT	19
2.2 FÁZE LAYERING.....	20
2.3 FÁZE INTEGRATION.....	21
2.4 ZNÁMÉ PŘÍPADY LEGALIZACE VÝNOSŮ Z TRESTNÉ ČINNOSTI.....	22
2.4.1 Příklad Isaaca Catana.....	22
2.4.2 Příklad Mezinárodní úvěrové a komerční banky	22
2.4.3 Rafinované způsoby exportu peněz využívané v historii	23
3 VÝNOSY Z TRESTNÉ ČINNOSTI	24
3.1 PODVODY JAKO ZDROJ VÝNOSŮ Z TRESTNÉ ČINNOSTI	24
3.1.1 Phishingový podvod	24
3.1.2 Daňový podvod	26
3.1.3 Dotační podvod	29
3.1.4 Úvěrový podvod.....	30
3.1.5 Pojistný podvod.....	31
3.1.6 Falešné inzeráty a e-shopy.....	33
3.2 DROGOVÁ TRESTNÁ ČINNOST JAKO ZDROJ VÝNOSŮ Z TRESTNÉ ČINNOSTI.....	35
3.3 KORUPCE JAKO ZDROJ VÝNOSŮ Z TRESTNÉ ČINNOSTI	37
3.4 OSTATNÍ TRESTNÁ ČINNOST JAKO ZDROJ VÝNOSŮ Z TRESTNÉ ČINNOSTI.....	38
4 PRÁVNÍ ÚPRAVA LEGALIZACE VÝNOSŮ Z TRESTNÉ ČINNOSTI	40
4.1 ČESKÁ PRÁVNÍ ÚPRAVA.....	40
4.1.1 Trestní právo.....	40
4.1.2 Finanční právo	41
4.2 MEZINÁRODNÍ PRÁVNÍ ÚPRAVA.....	43
4.2.1 Doporučení finančního akčního výboru proti praní špinavých peněz (FATF).....	43
4.2.2 Úmluva OSN proti nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropními látkami ...	44
4.2.3 Štrasburská úmluva	44
4.2.4 Neapolská politická deklarace a Celosvětový akční plán.....	45
5 INSTITUCE BOJUJÍCÍ PROTI LEGALIZACI VÝNOSŮ Z TRESTNÉ ČINNOSTI.....	47
5.1 POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY	47
5.2 FINANČNÍ ANALYTICKÝ ÚŘAD.....	49
5.3 BANKOVNÍ INSTITUCE	50
5.4 FINANČNÍ AKČNÍ VÝBOR (FATF).....	51
5.5 MONEYVAL	51
5.6 INTERPOL A EUROPOL	53
ZÁVĚR.....	54
POUŽITÁ LITERATURA	55

SEZNAM ILUSTRACÍ A TABULEK

Obrázek 1: Schéma legalizace výnosů z trestné činnosti	15
Obrázek 2: Graf znázorňující vývoj praní špinavých peněz v ČR v letech 2013-2018	16
Obrázek 3: Graf znázorňující celkový počet podvodů v České republice v roce 2018.....	24
Obrázek 4: Graf znázorňující nejčastější cíle phishingových útoků v jednotlivých čtvrtletích roku 2018.....	25
Obrázek 5: Graf znázorňující vývoj počtu trestných činů kyberkriminality	26
Obrázek 6: Graf znázorňující množství případů kráčení daní v ČR v letech 2013-2016.....	28
Obrázek 7: Graf znázorňující celkový počet šetřených případů pojistných podvodů v ČR mezi roky 2007 a 2016	33
Obrázek 8: Graf znázorňující nejčastější sortiment podvodných e-shopů	35
Obrázek 9: Graf znázorňující vývoj CPI v České republice, v Evropské unii a ve světě v letech 2015-2018.....	37
Obrázek 10: Graf znázorňující vývoj trestného činu úplatkářství v ČR v letech 2015-2018..	38
Obrázek 11: Graf znázorňující zajištěné hodnoty NCOZ SKPV v rámci trestního řízení za sledované období	48
Obrázek 12: Graf znázorňující množství zajištěného majetku v období srpen 2016–červenec 2017	48
Obrázek 13: Graf znázorňující množství zajištěného majetku v období srpen 2017–červenec 2018	48
Obrázek 14: Graf znázorňující celkový počet trestních oznámení a zajištěných finančních prostředků v letech 2015-2017	50
Tabulka 1: Počet dotačních podvodů v jednotlivých krajích v letech 2016-2018.....	30
Tabulka 2: Počet úvěrových podvodů v jednotlivých krajích v letech 2016-2018	31
Tabulka 3: Počet pojistných podvodů v jednotlivých krajích v letech 2016-2018	32
Tabulka 4: Množství zadržených, obžalovaných a pravomocně odsouzených osob v souvislosti s drogovou trestnou činností.....	36
Tabulka 5: Země a jurisdikce podléhající hodnocení MONEYVAL	52

SEZNAM ZKRATEK A ZNAČEK

AMLZ	zákon č. 253/2008 Sb.
BSA	Zákon o bankovních transakcích
CPI	Index vnímání korupce
ČNB	Česká národní banka
ČR	Česká republika
ČSFR	Československá federativní republika
DTČ	Drogové trestné činy
EU	Evropská unie
FATF	Akční finanční výbor proti praní špinavých peněz
FAÚ	Finanční analytický útvar/úřad
Kč	Koruna česká
KŘP	Krajské ředitelství policie
NCOZ	Národní centrála proti organizovanému zločinu
NPC	Národní protidrogová centrála
OSN	Organizace spojených národů
PČR	Policie České republiky
Sb.	Sbírka zákonů
SKPV	Služba kriminální policie a vyšetřování
SSSR	Svaz sovětských socialistických republik
ÚOKFK	Útvar odhalování korupce a finanční kriminality
ÚOOZ	Útvar pro odhalování organizovaného zločinu
USA	Spojené státy americké
USD	Americký dolar

ÚVOD

Stejně jako se každá společnost v průběhu času mění a vyvíjí, vyvíjí se i společensky nežádoucí a protiprávní jednání. Organizovaný zločin už dávno není spojován jen s nelegálním obchodem s drogami, ale lze jej spojovat například i s terorismem. Během několika desetiletí se procesy hospodářské kriminality výrazně zdokonalily a vyvíjejí se neustále dál. Bezsporně bude k zdokonalování docházet i nadále, a to převážně v souvislosti s vývojem moderních technologií, hojným využíváním sociálních sítí a vznikem kryptoměn.

S postupem času se problematika legalizace výnosů z trestné činnosti stala globálním problémem, proti kterému lze bojovat pouze celosvětovým koordinovaným postupem. Většina vyspělých zemí si uvědomuje nutnost mezinárodní spolupráce v boji proti legalizaci výnosů z trestné činnosti, především prostřednictvím specializovaných institucí mezinárodního charakteru a právních norem upravujících tuto problematiku.

Cílem této práce je prostřednictvím jednotlivých kapitol vymežit a popsat rozsáhlou problematiku legalizace výnosů z trestné činnosti a její aktuální vývoj v České republice. Jelikož se Česká republika angažuje v mezinárodním boji proti této trestné činnosti, je nezbytné nastínit i některé mezinárodní souvislosti.

Bakalářská práce je rozdělena do pěti částí. V první části jsou uvedeny a blíže charakterizovány základní pojmy týkající se dané problematiky, dále základní rysy společné pro trestné činy tohoto typu a historický vývoj jak ve světě, tak i v České republice. Je zde popsána i problematika organizovaného zločinu, která s legalizací výnosů z trestné činnosti bezpochyby souvisí a je s ní často spojována. Ve druhé kapitole jsou definovány jednotlivé fáze legalizace výnosů z trestné činnosti, kterými jsou fáze placement, layering a integration. Tyto fáze jsou typické pro všechny transakce, které mají vést ke zlegalizování výnosů. Třetí kapitola je věnována výnosům z trestné činnosti, respektive zdrojům z dominující trestné činnosti v podmínkách České republiky. Ve čtvrté kapitole jsou rozebrány právní úpravy vztahující se k této problematice, a to jak v České republice, z hlediska trestního a finančního práva, tak i na mezinárodní úrovni. V rámci mezinárodní právní úpravy jsou zde vyjmenovány a stručně charakterizovány významné mezinárodní smlouvy. Poslední kapitola se věnuje institucím, které se zabývají bojem proti legalizaci výnosů z trestné činnosti, a to jak na národní, tak i mezinárodní úrovni.

1 CHARAKTERISTIKA PROBLEMATIKY LEGALIZACE VÝNOSŮ Z TRESTNÉ ČINNOSTI VČETNĚ HISTORICKÉHO VÝVOJE

Legalizace výnosů z trestné činnosti je považována za samostatný proces, který je složen z mnoha částí. Tato problematika má multidisciplinární charakter a vyžaduje znalosti z různých oblastí života jako je ekonomie, bankovníctví nebo hospodářská kriminalita.

1.1 Praní špinavých peněz

Výraz praní špinavých peněz se poprvé objevil v tisku v roce 1973. Oxfordský slovník jazyka anglického uvádí, že se tak stalo v souvislosti s líčením skandálu Watergate. Jeffrey Robinson ve své knize Pánové z prádelny špinavých peněz tvrdí, že šlo o případy získávání prostředků pro Výbor znovuzvolení prezidenta Richarda Nixona. Důsledky tohoto skandálu odhaleného veřejnosti novináři Bobem Woodwardem a Carlem Bernsteinem vedly k pádu Richarda Nixona jako prezidenta Spojených států a k dalším opatřením majícím vliv i na boj proti praní špinavých peněz.¹

Špinavé peníze jsou finanční prostředky pocházející z nelegálních zdrojů. Jedná se o peníze získané trestnou činností, které nemůže vlastník využívat jako legální peníze, proto se vždy snaží zbavit tyto peníze jejich původu a dále je využívat v činnostech, z kterých plyne zisk.

Jako zdrojový trestný čin dominuje v oblasti praní peněz trestný čin podvodu (phishingové podvody, úvěrové podvody, podvody za pomoci falešných inzerátů a e-shopů, daňové podvody, dotační podvody apod.), dále korupční, drogová a ostatní hospodářská trestná činnost.²

1.2 Výnosy z trestné činnosti

Podle zákona č. 61/1996 Sb. je výnosem z trestné činnosti jakákoliv ekonomická výhoda, která byla získána jednáním vykazujícím znaky trestného činu. Proto označovat tuto problematiku jako praní špinavých peněz není úplně přesné, protože výnosem mohou být třeba i směnky, cenné papíry a jakýkoliv jiný majetek.

¹ LIŠKA, Petr. *Praní špinavých peněz v České republice*. 1. Praha: Radix, 1997, str.6

²Zpráva o činnosti NCOZ. In: *Policie České republiky* [online]. [cit. 2019-02-05]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/vyhodnoceni-cinnosti-zprava-o-cinnosti-ncoz.aspx>

Veškerý zisk z trestné činnosti nemusí nutně procházet procesem legalizace, může se jednat například o majetek získaný daňovými trestnými činy nebo pojistnými podvody, který má díky způsobu jeho nabytí podobu zákonně získaného majetku.

Legalizace výnosů z nelegálních aktivit má následující negativní důsledky:

- ohrožuje volné trhy v rámci regionů i v rámci EU,
- působí proti snahám o ekonomický rozvoj,
- snižuje množství hotových peněz v ekonomice,
- ovlivňuje směnné kurzy různých měn,
- narušuje platební schopnost dlužníků,
- ohrožuje stabilitu finančních trhů.³

Trestný čin je definován jako čin nebezpečný pro společnost. Všechny znaky skutkové podstaty trestného činu musí být uvedeny v zákonech a v konkrétních případech musí dojít k naplnění všech uvedených znaků, aby se jednalo o trestný čin. Trestnými činy se zabývá především zákon č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, který je definuje jako protiprávní činy, které tento zákon označuje za trestné, a které splňují dané znaky.

Hospodářskou kriminalitu lze charakterizovat jako takové společensky nebezpečné jednání, které lze podřadit pod některou ze skutkových podstat trestných činů popsanych ve zvláštní části trestního zákona, který směřuje proti systému ekonomicko-právních vztahů a hospodářské aktivitě ekonomických subjektů. Hospodářskou kriminalitu lze dále rozčlenit na finanční kriminalitu a ekonomickou kriminalitu, oba okruhy v rámci vymezení Evropského společenství splývají v jeden a bývají souhrnně označovány jako ekonomická kriminalita.

1.3 Organizovaný zločin

Organizovaný zločin je trestná činnost páchaná s vysokou odborností a profesionalizací pachatelů a kapitalizací takto nabytých zisků. Profesionalizace je dána především vysokou úrovní organizovanosti spočívající v koncepční plánovitě a pevně hierarchicky členěné organizační struktuře s přesně vymezenými funkcemi, dělbou práce a mezinárodním propojením.⁴

³ ČASTORÁL, Zdeněk. *Ekonomická kriminalita: (z pohledu řízení a správy)*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2007, str.50

⁴ CHMELÍK, Jan, Pavel HÁJEK a Stanislav NEČAS. *Úvod do hospodářské kriminality*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, str. 55

Mezi techniky využívané organizovanými skupinami patří pašování peněz, padělání dokladů a používání prostředníků. Časté bývají také předstírané obchodní styky s využitím fiktivních nebo padělaných dokladů o poskytování zboží či služeb. Hojně se také využívají off-shore společnosti, tedy společnosti, které jsou zpravidla zakládány v tzv. daňových rájích – zemích s výhodným daňovým režimem. Důvodem pro založení takové společnosti může být například zajištění anonymity vlastnictví majetku, ale především podstatně nižší daňové zatížení. V současné době se fenoménem stávají nové platební metody, především pak transakce prováděné prostřednictvím kryptoměn, předplacených karet a anonymních platebních prostředků.

Organizovaný zločin je zaměřený především na dosahování zisku, a to nejen materiálního, ale i ve formě společenského, politického nebo ekonomického vlivu. Představuje značné bezpečnostní riziko pro světovou hospodářskou i politickou stabilitu. Trestná činnost představuje pro organizované skupiny pouze účelový nástroj k dosažení hlavního cíle.

V moderní historii bývají počátky organizovaného zločinu spojovány se strukturami italské mafie v USA (Cosa Nostra) a během posledních 80 let se vnímání organizovaného zločinu posunulo od neoddelitelné součásti velkých měst ke škále globálních kriminálních aktérů, ohrožujících i nejmocnější země světa včetně USA. Experti se většinou shodují na tom, že velkou roli při evoluci organizovaného zločinu hraje globalizace společně s rozpadem bipolárního uspořádání světa. Všeobecné globalizaci ekonomiky napomohl právě konec studené války. Rozšířená volba dopravních prostředků a snížené náklady na transakci spojené s globalizací zintenzivnily pohyb lidí, výměnu myšlenek a tok velkého kapitálu. Dalším podnětem pro vývoj a rozvoj organizovaného zločinu se stalo utváření migrantských komunit v hostitelských zemích, což usnadnilo etablaci zločineckých struktur (většinou z bývalé Jugoslávie, bývalého SSSR, Číny atd.). Prvkem, který bezesporu taktéž přispěl k transnacionalizaci zločinu, je rozvoj komunikačních technologií. Organizovaný zločin se lépe vyvíjí ve městech a zemích s vyšší úrovní hospodářského rozvoje, jelikož ten společně s industrializací a urbanizací stimuluje a umožňuje poptávku po zboží a službách, které mohou být ilegální (drogy) nebo podléhají státním omezením (cigarety, zbraně) či jsou zkrátka nedostatkové.⁵

V České republice se organizovaný zločin začal projevovat výrazněji až v devadesátých letech minulého století. V této době jsme se stali významnou tranzitní zemí pro převoz zbraní a drog, také vrostl počet cizinců žijících na našem území. V malém rozsahu existoval

⁵ SOULEIMANOV, Emil a kol. *Organizovaný zločin*. Praha: Auditorium, 2012, str. 17

organizovaný zločin již před Sametovou revolucí, ten byl však spojen zejména s dovozem nedostatkového zboží.

1.4 Základní rysy legalizace výnosů z trestné činnosti

Pro veškeré operace a transakce, které jsou nějakým způsobem spojeny s práním špinavých peněz jsou společné čtyři základní rysy – utajení vlastníka a zdroje, změna podoby výnosů, zahlazení stopy a potřeba neustálé kontroly.

Prvním společným rysem je snaha o utajení vlastníka a zdroje. V případě, že by i po procesu „vyprání“ výnosů bylo zřejmé, že mají nelegální původ, například, že pocházejí z hospodářské trestné činnosti spojené s finančními podvody nebo z obchodu s drogami, nesplnilo by praní špinavých peněz svůj účel a celý proces by ztratil smysl.

Za zastření původu věci lze považovat jednání, které spočívá v utajení informace o původu věci nebo jejím zkreslení. Jeho cílem je tedy vzbudit dojem, že se jedná o příjem získaný v souladu se zákonem. Za prostředek k zastření původu se dá považovat například převod vlastnických práv k věci, utajení informací o vlastnictví nebo utajení skutečné povahy věci, místa a pohybu této věci.

Takové jednání se vyznačuje společenskou škodlivostí, která spočívá v ohrožení nebo narušení řádného fungování vlastnických vztahů. Utajení skutečné povahy věci, místa a pohybu věci navíc znesnadňuje odhalování trestné činnosti.

Dalším rysem je změna podoby výnosů. Vzhledem k tomu, že při trestné činnosti dochází zpravidla k výrazným ziskům, mohl by pro pachatele představovat značný problém velký objem bankovek malé nominální hodnoty. Jejich cílem je proto snaha přeměnit velké množství bankovek s nižší nominální hodnotou na stejnou sumu bankovek s vyšší nominální hodnotou.

Následuje zahlazování stop po operacích praní špinavých peněz, které je nedílnou součástí tohoto procesu. Stopy jsou nejčastěji zametány tak, že dochází k přeměně bezhotovostního majetku na hotovost a pak znovu na bezhotovostní formy.

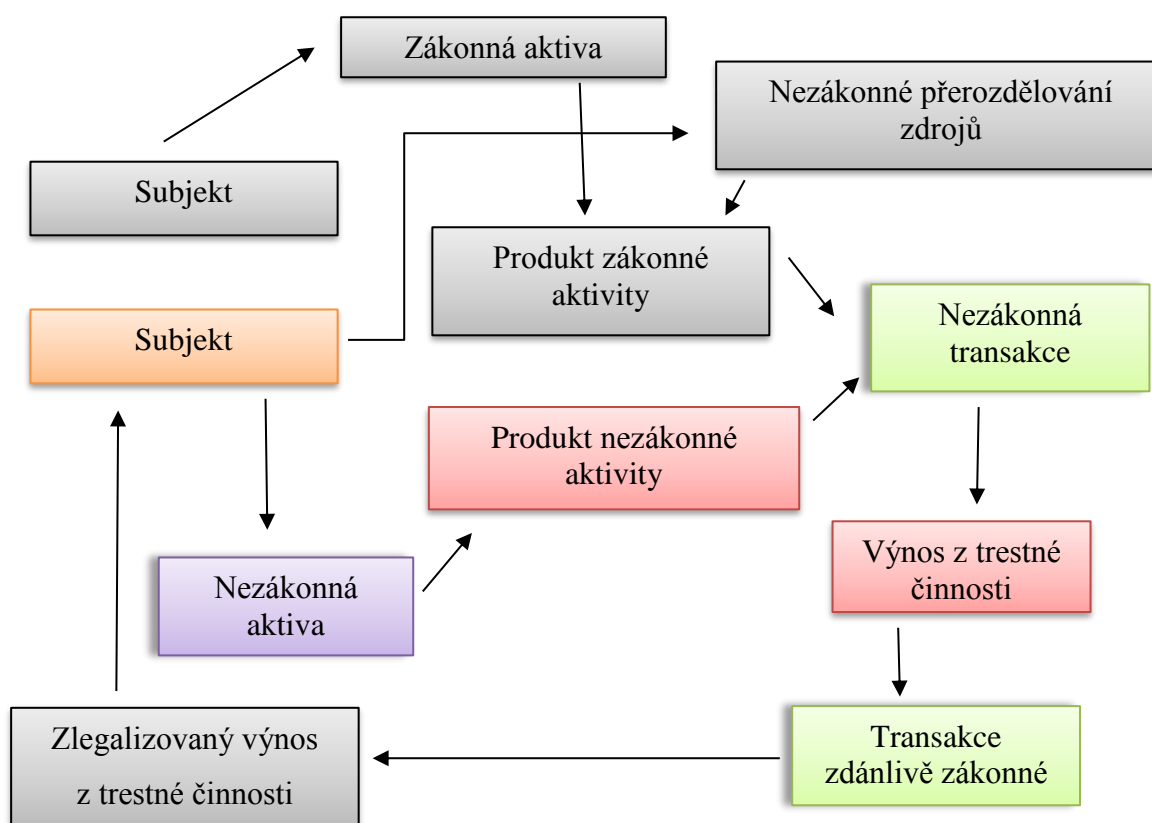
Pachatelé k zakrytí stop využívají nejrůznější metody. Jednou z nich může být založení falešné firmy, zpravidla akciové společnosti, do které převedou získané peníze. Dále mohou převádět majetek na své rodinné příslušníky, jiné osoby nebo do jimi založených nadací.

Posledním rysem společným pro veškeré operace a transakce v rámci legalizace výnosů z trestné činnosti je potřeba neustálé kontroly. V zájmu pachatele trestné činnosti je předcházet krádežím zisků z nezákonné činnosti, protože nemá žádné legální prostředky k jejich obraně

v případě odcizení. Riziko odcizení roste v souvislosti s rozmanitostí a složitostí procesu praní, který vyžaduje zapojení řady osob.

Tito lidé vědí, že jde o peníze pocházející z trestné činnosti nebo alespoň z nejasných, a tudíž i podezřelých zdrojů, a je jim jasné, že při odcizení takových peněz se původní vlastník nebude legální cestou domáhat jejich vrácení. S ohledem na skutečnost, že zpravidla půjde o nemalé částky, pro řadu z nich bude taková možnost představovat reálné pokušení.⁶

Původní vlastníci prostředků získaných trestnou činností musí počítat s tím, že na konci procesu vyjde podstatně nižší suma, než která do procesu praní vstoupila.

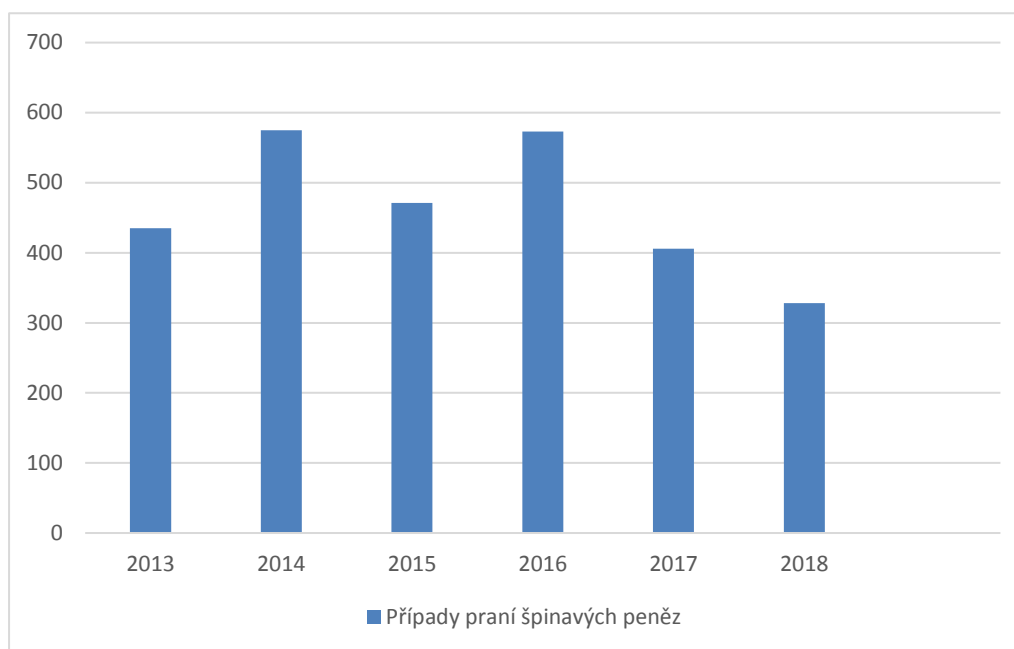


Obrázek 1: Schéma legalizace výnosů z trestné činnosti

Zdroj: Výnosy z trestné činnosti⁷

⁶ LIŠKA, Petr. *Praní špinavých peněz v České republice*. 1. Praha: Radix, 1997, str. 8

⁷DVOŘÁK, Vratislav, Ján ŠUGÁR, Pavel MÁLEK a Petr HORÁČEK. *Výnosy z trestné činnosti*. Praha: Scientia spol., 2010, str. 80



Obrázek 2: Graf znázorňující vývoj praní špinavých peněz v ČR v letech 2013-2018

Zdroj: vlastní zpracování podle Mapakriminality.cz⁸

1.5 Historický vývoj legalizace výnosů z trestné činnosti

Pojem „praní špinavých peněz“ se poprvé objevil v americké odborné literatuře a následně byla tato problematika spojována s velkým množstvím afér napříč celým světem.

Termín „praní špinavých peněz“, v zahraničí častěji užívaný než „legalizace výnosů z trestné činnosti“, pochází z období americké prohibice ve 20. letech 20. století. S tímto obdobím je také spojen gangster Al Capone, který ve 30. letech vybudoval síť prádelen v Chicagu, ve kterých docházelo k legalizaci zisku z prodeje drog, provozování hracích automatů a prostituce. Prádelny ve svém účetnictví vykazovaly vysoké zisky a řádně odváděly daně městu.

V roce 1970 vešel v USA v platnost tzv. Bank Secrecy Act, tedy zákon o bankovních transakcích, který stanovil řadu požadavků na registraci bankovních transakcí. Banky a peněžní instituce však příliš nerespektovaly nařízení tohoto zákona. S nárůstem užívání drog v druhé polovině 70. let také vzrostl počet případů praní špinavých peněz, což mělo za následek zvýšený tlak na banky, aby respektovaly ustanovení BSA.

Během roku 1980 začala na Miami operace Greenback, jejímž cílem bylo vyšetřit neobvyklé vklady hotovosti na jižní Floridě. Banky zde prokazovaly přebytek ve výši 4,3 miliard dolarů v hotovosti v době, kdy ostatní banky USA vykazovaly deficit.

⁸ MAPAKRIMINALITY.CZ. In. MAPAKRIMINALITY.CZ [online]. [cit. 2019-03-27]. Dostupné z: <https://www.mapakriminality.cz>

Praní špinavých peněz bylo v USA deklarováno jako těžký zločin a americké legislativní úpravy byly jedny z prvních, které přijaly jiné státy, aby zamezily této činnosti.

Na mezinárodní úrovni byl boj proti praní špinavých peněz zaměřen nejprve na zisk z prodeje drog a až postupem času na veškerý zisk z trestné činnosti. Nárůst objemu praní peněz a s tím spojeného organizovaného zločinu vedl představitele skupiny G7 ke zřízení výboru zabývajících se opatřeními na potírání praní špinavých peněz. Pod názvem „Financial Action Task Force on Money Laundering“ (FATF) byl ustaven na summitu G7 v Paříži v roce 1989 jako mezivládní orgán. Jeho úkolem je zejména tvorba a podpora zásad boje proti praní špinavých peněz na základě sledování trendů a metod potírání praní peněz na národní i mezinárodní úrovni.⁹

Na našem území byla problematika praní špinavých peněz rozsáhlá především v souvislosti s privatizací státního majetku. Státní orgány však upřednostňovaly naléhavost potřeby privatizace státního majetku před řešením vzniklých problémů s finančními prostředky získanými páchaním trestné činnosti.

Dne 10. 6. 1991 přijala Rada Evropského společenství Směrnici o předcházení použití finančního systému za účelem praní špinavých peněz. Lze předpokládat, že na základě této směrnice a apelu z okruhu evropského společenství byla přijata celá řada opatření i ze strany státních orgánů ČSFR.

Zásadní změnu v postoji státních orgánů ve vztahu k problematice praní peněz představují především opatření, která byla na základě usnesení vlády ČSFR č. 590 ze dne 14. prosince 1991 přijata vládou ČSFR. Jedná se o komplex opatření v oblasti ekonomické a finanční, jejichž cílem je především zdokonalení správy a kontroly daní. Tím by mělo být zajištěno odhalování nepoctivých zdrojů i neplnění odvodových povinností. Záměry se promítly i ve sféře legislativní, a to jednak v oblasti trestněprávní a právní úpravy týkající se bankovníctví.¹⁰

V roce 1996 byl v České republice přijat zákon č. 61/1996 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti. Současně s jeho účinností byl vytvořen v rámci Ministerstva financí Finanční analytický útvar (FAÚ). Úkolem FAÚ je přijímat a analyzovat hlášení povinných osob o podezřelých obchodech. Povinnou osobou se v rámci zákona rozumí úvěrová instituce (banka, spořitelna a úvěrní družstvo) nebo finanční instituce (např. investiční společnost, pojišťovna, auditor atd.) V září 2008 došlo k nahrazení zákona č. 61/1996 Sb.

⁹Historie boje proti praní špinavých peněz v ČR. In: *Ministerstvo financí ČR* [online]. [cit. 2019-02-04]. Dostupné z: https://www.mfcr.cz/assets/cs/media/Stav_Historie-boje-proti-prani-spinavych-penez-v-CR.pdf

¹⁰ NETT, Alexander. *Praní špinavých peněz*. Brno: Masarykova univerzita, 1993, str. 20

zákonem č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu.

Z mezinárodních smluv se v této oblasti na Českou republiku vztahuje Úmluva o praní, vyhledávání, zadržování a konfiskaci výnosů ze zločinu (tzv. Štrasburská úmluva z roku 1990), a Mezinárodní úmluva o potlačování financování terorismu z roku 1999. V květnu 2004 se Česká republika stala jedním z členských států Evropské unie a v rámci ní se v současné době podílí na mezinárodním boji proti legalizaci výnosů z trestné činnosti. Od roku 2012 se členské státy snaží sladit své zákony tak, aby se omezil pohyb prostředků z trestné činnosti. Nejedná se pouze o boj s tradičními způsoby legalizace, v posledních letech dochází hojně k využívání virtuálních měn, nejčastěji bitcoinu.

Poměrně novým trendem je i virtuální praní peněz pomocí online her. Jedná se zpravidla o hry typu World of Warcraft, kde dojde k vytvoření účtů několika osob, reálné peníze se vymění za virtuální používané ve hře a ty jsou následně převedeny jinému hráči a opět vybrány v hotovosti. Dalším moderním trendem je využití mobilních telefonů jako platebních nástrojů, kdy pachatel složí peníze v hotovosti a na jiném místě si je pomocí telefonu znovu vybere.

2 JEDNOTLIVÉ FÁZE LEGALIZACE VÝNOSŮ Z TRESTNÉ ČINNOSTI

Legalizace výnosů z trestné činnosti má své zákonitosti a teoreticky probíhá několika typickými fázemi finančních transakcí, jejichž absolvováním se peníze zlegalizují. Legalizace výnosů je až tou nejvyšší fází páčání organizované trestné činnosti a s ní spojenou manipulací se ziskem, získaným tímto protiprávním jednáním.

Teorie investování zdrojů z trestné činnosti je možné rozdělit na tři fáze – fáze placement, fáze layering a fáze integration.

2.1 Fáze placement

Prvním stádiem je fáze placement, která je pro pachatele nejobtížnější fází legalizace výnosů z trestné činnosti. Obtížnost je dána velkým obnosem hotovosti, u které by mohlo snadno dojít k odhalení nelegálního původu.

Tato fáze spočívá především v zavádění finančních prostředků do finančního systému. Výnosy získané trestnou činností jsou ukrývány do legálních aktivit, také jsou využívány fiktivní firmy a osoby, aby se snížilo riziko jejich odhalení.

Prvořadá snaha organizovaného zločinu je přeměnit hotovostní zisk na bezhotovostní. Důvodem je to, že převážná část západních zemí preferuje a u velkých objemů transakcí bezvýhradně vyžaduje bezhotovostní platby. S hotovostními prostředky se tak velmi obtížně manipuluje a vytváří podezření z nelegálnosti jejich získání.¹¹

Pokud se jedná o finanční prostředky získané obchodováním s drogami, má nutnost přeměny hotovosti i další důvod. V tomto případě jde o to, že bankovky přišly do styku s drogou a na jejich povrchu ulpívá prach a stopové prvky, které by je mohly prozradit v případě kontroly se speciálně vycvičenými psi.

Používání většího množství bankovek v platebním styku je vždy podezřelé a vyvolává řadu otázek. Při velkých množstvích bankovek s nízkou nominální hodnotou vznikají potíže s jejich převozem. Z praxe jsou známy případy, kdy k převozu se používaly kufry a bedny velkých rozměrů. K tomu je třeba zajistit osobní nebo nákladní auta. Ještě počátkem osmdesátých let jsou zaznamenány případy, kdy v New Yorku putovali městem propírači se čtyřmi kufry obsahujícími 550 tisíc dolarů v pěti, deseti a dvacetidolarových bankovkách, s cílem je udat v některé místní bance. Při svých záměrech naráželi na překážky spočívající nikoli

¹¹ CHMELÍK, Jan, Pavel HÁJEK a Stanislav NEČAS. *Úvod do hospodářské kriminality*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, str.67

v obezřetnosti bankovních úředníků, ale v technických potížích spojených s možností spočítat takové množství bankovek a přijmout je do svých depozit.¹²

Postupem času se zostřovala pozornost státních orgánů, což vyvolalo potřebu přesouvat finanční prostředky do zahraničí. Peníze tak byly převáženy v běžných zavazadlech nebo přeměněny za bankovní šeky. Protože bylo přepravování peněžních prostředků náročné a značně rizikové, docházelo v některých případech i k nákupu vlastních letadel, pomocí kterých se následný transport uskutečňoval.

Metoda placement se postupem času zdokonalovala a docházelo k vytváření specializovaných organizací s velmi sofistikovanými postupy v oblasti praní peněz. Nové metody zahrnovaly studium právních řádů jednotlivých zemí a následné zakládání fiktivních společností v zemích s volnějším právním režimem, zpravidla v tzv. daňových rájích.

Kromě bankovníctví je k umístování peněz v současné době často zneužíváno i stavební a životní pojištění nebo třeba i penzijní připojištění. Aktéři praní špinavých peněz musí neustále přicházet s novými způsoby udávání špinavých peněz. Tak například vznikly i tzv. Shell companies, které nevyvíjejí žádnou podnikatelskou činnost a jejich hlavním cílem je legalizace výnosů z trestné činnosti.

S touto fází souvisí také metoda Smurfing. Tato metoda se rozšířila v průběhu 70. let minulého století v USA. Smurfing vyžadoval skupiny obvykle pěti až patnácti lidí, kteří prali peníze získané z prodeje drog prostřednictvím více transakcí. Jednotlivé skupiny obdržely velké množství bankovek v hotovosti a jezdily po různých městech, kde v rozličných bankách jejich členové nakupovali šeky a peněžní poukázky do určené výše nevyžadující oznamovací povinnost. Tímto způsobem se zbavovali nežádoucích bankovek a uváděli peníze do bankovního systému. Při cestování využívali aut z půjčoven, a i jinak se snažili zůstat v anonymitě. Poté, co se zbavili všech svěřených peněz, odesílali nakoupené šeky a poukázky na určené místo, kde byly prostředky převedeny na bankovní účty.

Smurfing je však finančně i časově velmi náročný. Je do něho nutné zahrnout náklady spojené s cestováním, pronajímáním automobilů a ubytováním v hotelových pokojích a také oblečení a strava smurfů. Ale i tak se tato metoda využívá v některých případech dodnes.

2.2 Fáze layering

Následuje fáze layering, která je především zaměřena na zahlazování stop, utajení zdroje a původu peněžních prostředků. Tato fáze také slouží k znemožnění sledování toků peněžních

¹² LIŠKA, Petr. *Praní špinavých peněz v České republice*. 1. Praha: Radix, 1997, str. 9

prostředků, aby nemohlo dojít k zpětnému vystopování a odhalení jejich skutečného původu. Musí tak dojít k vytvoření zdání, že kapitál prochází z legálních operací či výher. Pro tuto etapu je charakteristická zejména složitost a nepřehlednost operací.

Výnosy z trestné činnosti postupně procházejí bezhotovostními a hotovostními operacemi, jsou umisťovány na účty do bank a dále jsou investovány do nákupu zlata, uměleckých děl nebo třeba nemovitostí. Transakce provádějí legální subjekty, tedy právnické nebo fyzické osoby, které za úplatu vstupují do tohoto řetězce operací s finančními prostředky, nebo nově založených společností.

Známy jsou rovněž případy falešných obchodů s dostihovými koňmi, prosperujících klenotnictví a obchodů se zlevněnou elektronikou. K zastření skutečného původu peněz lze šikovně využít i otevření akreditivu v bance, kdy dodávka zboží je fingována, nebo životní či jiné pojištění, kdy po splacení několika splátek dochází k ukončení smluvních vztahů.¹³ Výjimkou nejsou ani případy, kdy dochází k finančním transakcím mezi fiktivními společnostmi a předstírání výher v kasinech či sázkových kancelářích.

Je důležité, aby procesy, kterými kapitál prochází, probíhaly nejlépe přes několik států a byly tvořeny četnými a nepřehlednými transakcemi, které znemožní zpětně dohledat původ prostředků.

2.3 Fáze integration

Poslední fází je fáze integration. Legalizované výnosy, které předcházejícími dvěma fázemi již zastřely svůj původ, se vracejí zpět do země původu a do rukou, kdo je vytvořili v podobě čistého zisku, zpravidla již zdaněného příjmu, k původnímu majiteli. Nabytý kapitál je vkládán do různých hospodářských operací přinášejících další, již plně legální zisk.¹⁴

Tyto prostředky jsou majiteli po pečlivém uvážení dále investovány, a to především v rámci zahraničních aktivit. Může tak docházet k budování kasin, směnáren, cestovních agentur nebo nákupu zahraničních firem.

Peníze nejsou prány pouze zločineckými organizacemi, ale také osobami jinak bezúhonnými, a to z různých příčin, kterými mohou být např. snaha vyhnout se placení daní nebo přednostní získání zakázky za úplatu. Peníze mohou prát i vlády, a to s cílem vyzbrojit své bojovníky za svobodu nebo účinně bojovat proti teroristickým organizacím

¹³ LIŠKA, Petr. *Praní špinavých peněz v České republice*. 1. Praha: Radix, 1997, str. 15

¹⁴ CHMELÍK, Jan, Pavel HÁJEK a Stanislav NEČAS. *Úvod do hospodářské kriminality*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, str. 68

2.4 Známé případy legalizace výnosů z trestné činnosti

I přesto, že se metody pachatelů této trestné činnosti neustále vyvíjejí a pachatelé stále přicházejí s novými způsoby, existují odhalené případy, které se pro mnohé z nich mohou stát inspirací. Některé metody, sloužící k legalizaci výnosů z trestné činnosti, byly dokonce zobecněny a využívány zejména k poučení zaměstnanců finančních institucí.

V souvislosti s jednotlivými fázemi legalizace výnosů z trestné činnosti lze jmenovat i několik historických případů z praxe. Z literatury je známý případ Isaaca Catana, či Mezinárodní úvěrové a komerční banky, za zmínku stojí i některé rafinované způsoby exportu peněz využívané v historii.

2.4.1 Případ Isaaca Catana

Isaac Catan byl syrský rodák žijící v USA, který v letech 1977–1981 zlegalizoval ročně 100 miliónů USD zejména pro kolumbijské kokainové kartely. Isaac Catan byl provozovatelem směnárny v oblasti jižní Floridy, to mu výrazně usnadňovalo fázi placement. Docházelo tak ke směňování prostředků z prodeje drog právě ve směnárnách patřících tomuto muži. Ten pak se svěřenými prostředky svých zákazníků realizoval další fáze legalizace.

Zpřísněná legislativa a zkušenosti s praním špinavých peněz vedly na začátku osmdesátých let ke zvýšení obezřetnosti pracovníků bank, především ve vztahu k přinášení velkého objemu bankovek s malou nominální hodnotou lidmi, kteří neobchodovali v maloobchodu. Organizovaným skupinám tak nezbylo nic jiného než najít nový způsob, jak zlegalizovat prostředky získané především prodejem drog.

Jeden z nových způsobů, jak prostředky zlegalizovat, se objevil na přelomu let 1981 a 1982 na jižní Floridě. Jednalo se o rozčlenění peněžních vkladů na několik transakcí. Každá transakce měla být tvořena hotovostí do 10 tisíc USD, aby se tak předešlo oznamovací povinnosti banky.

2.4.2 Případ Mezinárodní úvěrové a komerční banky

V tomto případě se jednalo o činnost Mezinárodní úvěrové a komerční banky, založené v roce 1972 v Lucembursku pakistánským bankéřem. Instituce se velmi rychle rozšířila a prováděla své bankovní aktivity ve více než 70 zemích světa. V řadě z nich provozovala své pobočky, což jí umožňovalo hladký platební styk a převádění prostředků mezi účty.

V roce 1986 začaly šířit spekulace o platební neschopnosti Mezinárodní úvěrové a komerční banky. Později vyšly najevo informace, že se banka podílí na podezřelých transakcích zahrnujících praní špinavých peněz, dodávku zbraní a korupci, což vedlo k zahájení

vyšetřování americkými státními orgány. To zapříčinilo vlnu kontrol činností bank i v jiných zemích.

O této instituci se začalo veřejně mluvit jako o Mezinárodní bance zlodějů a zločinců. Faktem je, že se během jejího působení vytratila z účetních knih suma dosahující 9,5 miliard USD.

2.4.3 Rafinované způsoby exportu peněz využívané v historii

Známý je příklad, kdy jistý obchodník předstíral, že má ošklivě podvrknutý kotník, a přesvědčil známého lékaře, aby mu jej dal do sádry. Před odletem jeho letadla ze země, kdosi zavolal na celní úřad a upozornil, že sádra skrývá peníze určené k vývozu ze země. Úředníci celní stráže tedy cestujícího zastavili a požádali o osobní prohlídku. Byl vyvolán skandál, do kterého byl zapojen i úřad velvyslance cestujícího a jeho právní zástupce. V nastalém zmatku byl zmeškán odlet letadla a cestující začal vyhrožovat náhradou škody. Přesto se musel podrobit tělesné prohlídce včetně odřezání sádry. Samozřejmě, že žádné peníze nebyly nalezeny. V tu chvíli cestující za pomoci svého advokáta začal připravovat trestní oznámení na zúčastněné a dovolával se ochrany vládních a jiných orgánů. Způsobil takovou obavu všech zúčastněných, že příští den, kdy s novou sádrrou, tentokrát řádně napěchovanou pašovanými penězi mu příslušní celní úředníci osobně tlačili kolečkové křeslo až do letadla.¹⁵

Známější jsou však případy, kdy docházelo k tzv. kouzlu se dvěma stejnými zavazadly. Osoba, která chtěla exportovat nelegální prostředky přišla na letiště se dvěma identickými kufry. Jeden kufr obsahoval osobní věci a prádlo, druhý byl naplněný bankovkami. Po vystoupení z letadla si osoba vybrala kufr obsahující bankovky a pokud byla nucena kufr otevřít během kontroly, nehlásila se k jeho obsahu a poukazovala na omyl u výdeje zavazadel.

¹⁵ LIŠKA, Petr. *Praní špinavých peněz v České republice*. 1. Praha: Radix, 1997, str. 14

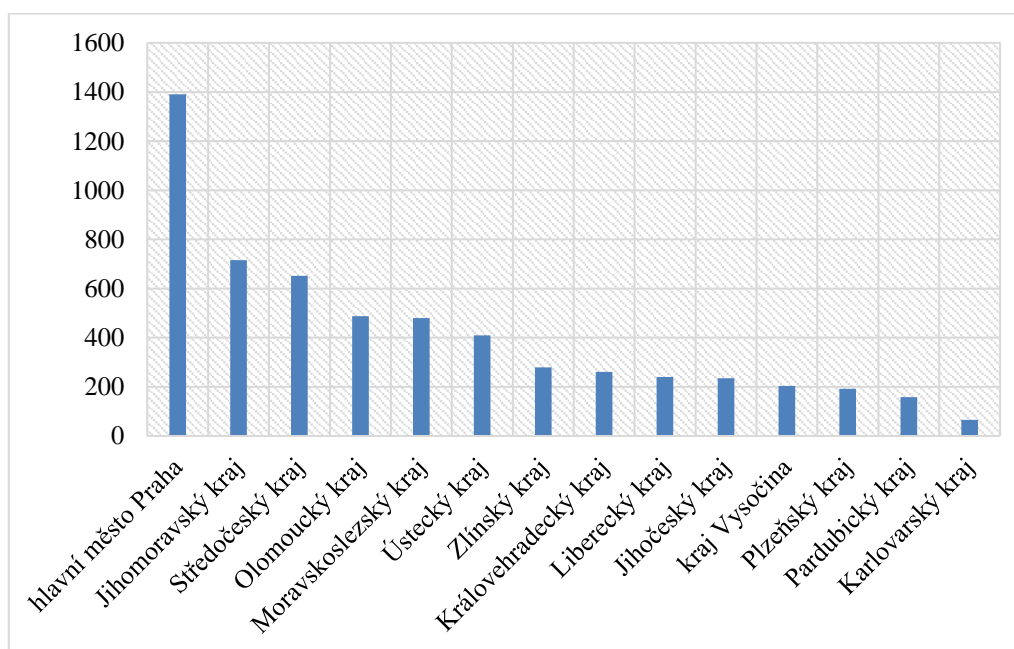
3 VÝNOSY Z TRESTNÉ ČINNOSTI

Jak už bylo řečeno výše, mezi trestné činy, z nichž plynou výnosy jsou především podvody, drogová, korupční a ostatní hospodářská trestná činnost. Nemusí se vždy nutně jednat o hospodářské trestné činy, mohou to být i jiné trestné činy, z kterých pro pachatele nějakým způsobem plyne zisk.

3.1 Podvody jako zdroj výnosů z trestné činnosti

Podvodu se podle zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku dopustí ten, kdo se obohatí tím, že využije něčího omylu, uvede někoho v omyl nebo zamlčí podstatné skutečnosti a způsobí tím škodu na cizím majetku.

Mezi nejčastější podvody páchané v České republice patří phishingové podvody, daňové podvody, dotační podvody, úvěrové podvody, pojistné podvody a podvody za pomoci falešných inzerátů a e-shopů.



Obrázek 3: Graf znázorňující celkový počet podvodů v České republice v roce 2018

Zdroj: vlastní zpracování podle Mapakriminality.cz¹⁶

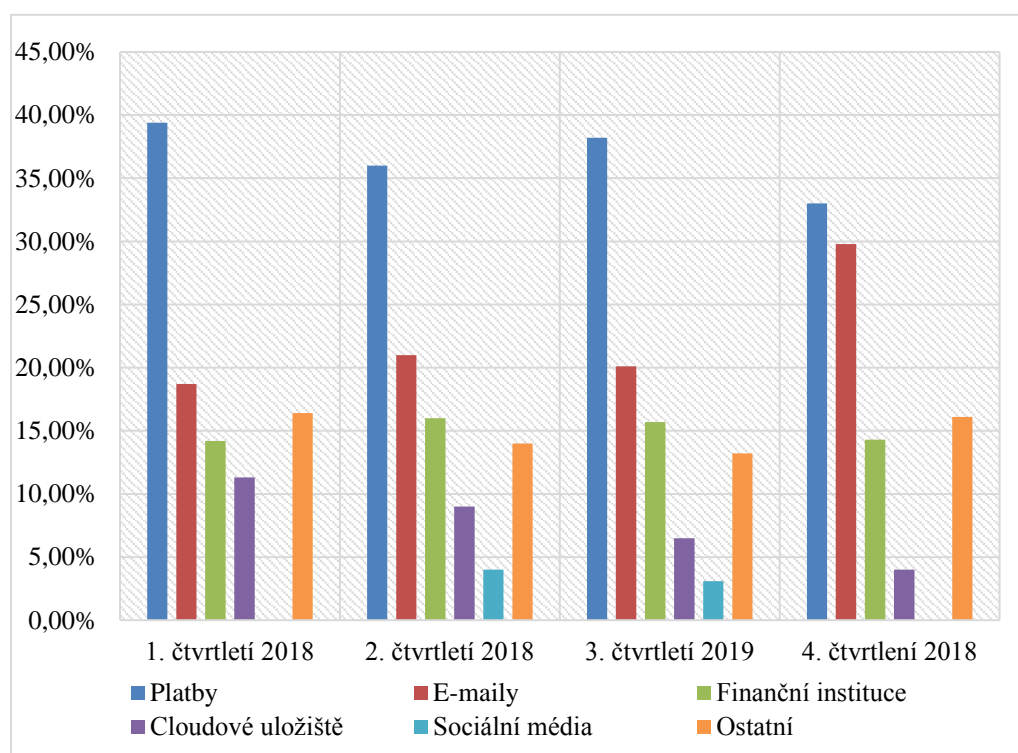
3.1.1 Phishingový podvod

Phishingové podvody spočívají především v tzv. phishingu, což je snaha získat prostřednictvím internetu důvěrné osobní údaje běžných uživatelů. Jedná se především o rodná čísla, hesla, čísla bankovních účtů, PIN kód nebo informace o platebních kartách. K podvodu

¹⁶MAPAKRIMINALITY.CZ. In. MAPAKRIMINALITY.CZ [online]. [cit. 2019-03-27]. Dostupné z: <https://www.mapakriminality.cz>

jsou nejčastěji využívány e-mailové zprávy, které vypadají jako zprávy od důvěryhodných organizací, které žádají o aktualizaci, ověření nebo potvrzení informací o účtu příjemce. Takové e-maily zpravidla obsahují odkaz, který uživatele přesměruje na falešné stránky a může dojít ke krádeži identity.

Výjimkou nebývají ani falešné bankovní stránky, které na první pohled působí důvěryhodně a vypadají stejně jako pravé stránky dané banky. Uživatel se k nim dostane prostřednictvím odkazu v phishingovém e-mailu, kde je požádán o aktualizaci svých osobních a finančních údajů. Snahou podvodníků je v tomto případě získat přihlašovací údaje klienta do internetového bankovníctví. Na rozdíl od pravých stránek podvodné často obsahují automaticky otevírané okno, naléhavé zprávy a chyby v gramatice.



Obrázek 4: Nejčastější cíle phishingových útoků v jednotlivých čtvrtletích roku 2018

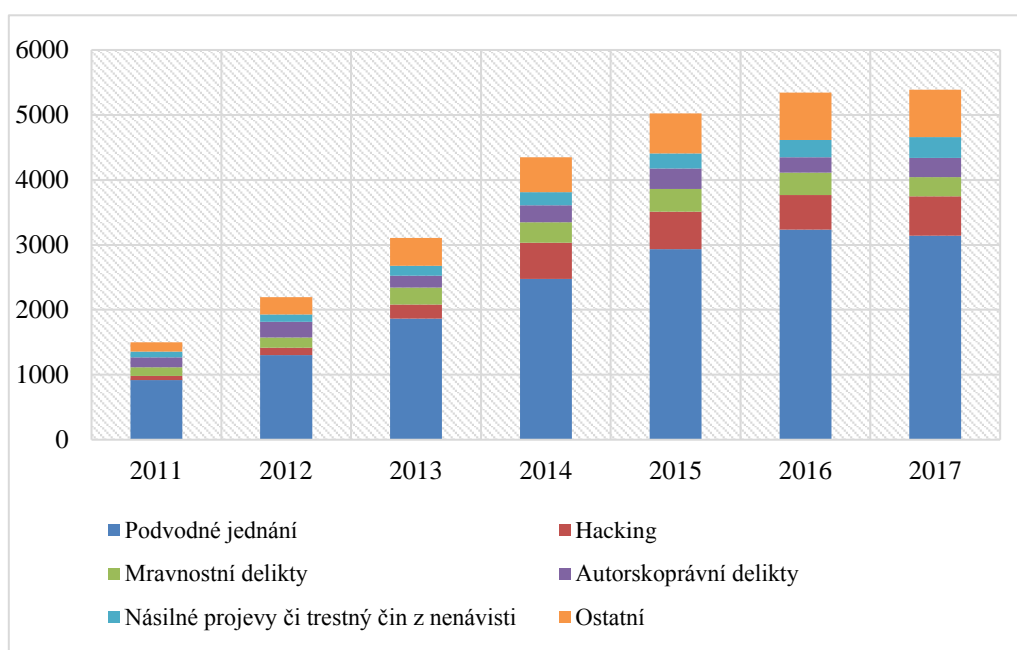
Zdroj: vlastní zpracování podle APWG zpráv o trendech phishingových útoků – 1Q, 2Q, 3Q a 4Q 2018¹⁷

Na podobné bázi funguje i smsishing a vishing. U smsishingu se jedná o pokus podvodníků získat informace prostřednictvím textových zpráv. Textové zprávy obvykle obsahují odkaz na falešné webové stránky nebo telefonní číslo na podvodníka, který se vydává za reálnou firmu. Vishing je podvod prostřednictvím telefonního hovoru, kdy se podvodníci snaží získat finanční informace volaného nebo ho přimět k převedení určité peněžní částky.

¹⁷APWG Reports. In: APWG [online]. [cit. 2019-03-13]. Dostupné z: <https://apwg.org/resources/apwg-reports/>

S phishingem se v České republice musela potýkat i ČNB a v roce 2016 Česká spořitelna a ČSOB. Pro Českou poštu, komunikující se svými zákazníky pomocí textových zpráv, představuje dlouhodobý problém smsishing

Podobně fungují i podvody prostřednictvím mobilních aplikací. Uživatel si do svého chytrého telefonu nainstaluje aplikaci, postupnými aktualizacemi se z aplikace ale stane trojský kůň, který je schopen stáhnout do mobilu škodlivý kód zaměřený na bankovní aplikace a získat informace o uživateli. Mimo aplikací má přístup také k SMS zprávám, prostřednictvím kterých se transakce ověřují, a proto může dojít k převodu peněz, aniž by si toho majitel mobilního telefonu vůbec všiml. V České republice se jednalo o aplikace QRecorder, Blockers call 2019 a Word Translator, které byly dostupné v oficiálním obchodu Google Play.



Obrázek 5: Graf znázorňující vývoj počtu trestných činů kyberkriminality

Zdroj: Česko v datech: Kybernetická (ne)bezpečnost¹⁸

3.1.2 Daňový podvod

Dalším častým zdrojem prostředků jsou daňové úniky. Daňový únik je nejčastěji zkoumanou kapitolou daňového práva. Zvláštní však je, že i když bylo napsáno vše o jeho příčinách, postupech, rozsahu, kontrole nebo sankcích, terminologie, kterou je označován, je nepřesná a jeho vymezení nejasné. Terminologická nepřesnost je důsledkem rozmanitosti daňových deliktů. Hovoříme-li totiž o daňovém úniku zahrnuje tento termín jak legální nebo oprávněný únik, tak i nezákonný únik, legální stejně jako nezákonné vyhýbání se daňové povinnosti v mezinárodním měřítku i v rámci jedné země, daňové ráje, zneužívání práva „úniku

¹⁸Kybernetická (ne)bezpečnost. In: *Česko v datech* [online]. [cit. 2019-03-12]. Dostupné z: <https://www.ceskovdatech.cz/clanek/89-kyberneticka-ne-bezpecnost/>

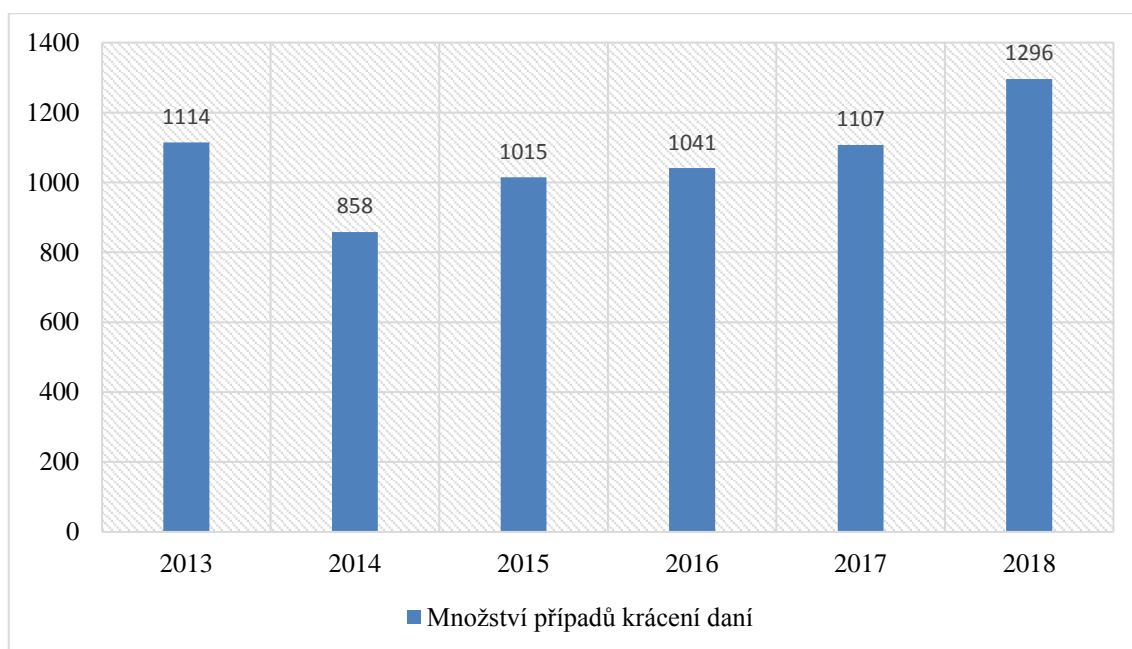
před daněmi“, svobodnou volbu nejméně zdaněného postupu anebo podhodnocení předmětu zdanění, „podvod vůči zákonu“ či „stínovou ekonomiku“. Terminologická nepřesnost je tím větší, že stejná slova mohou mít u různých autorů rozdílný význam. Zatímco se daňové úniky v úzkém slova smyslu – chápané jako porušení zákona – nejčastěji rozlišují od vyhýbání se daňové povinnosti, které je definováno jako šikovné využití možností, jež nabízí, někteří autoři oba pojmy do jisté míry směřují. V tomto širokém pojetí „daňový únik nastává tehdy, jsou-li uplatněny postupy s cílem vyhnout se nějaké dani, ačkoli zákonodárce neměl tuto možnost namysli“.¹⁹

Daňové úniky jsou složitý jev a důvodů pro jeho páchání existuje mnoho. Například stanovení takového daňového základu, u kterého je možné využít řadu odpočitatelných položek s možností snížení základu daně. Méně častým důvodem může být i politický nebo ideologický záměr.

Daňové podvody lze dále rozdělit podle zeměpisného rozlišení na daňové delikty v rámci jedné země a mezinárodní daňové úniky. Daňové delikty v rámci jedné země lze dále členit na řemeslné podvody a průmyslové podvody. Příklady řemeslných podvodů existuje mnoho a lze je poměrně snadno vymezit (např. nadhodnocení daňově uznatelných výdajů, nezanesení všech příjmů do účetnictví apod.). Průmyslové úniky spočívají v použití fiktivní fakturace. Daňové úniky můžeme rozdělit na daňové úniky týkající se přímých daní a daňové úniky u nepřímých daní.

Mezi daňové úniky týkající se přímých daní patří krácení příjmů, nadhodnocování výdajů, nesprávné nebo fiktivní uplatnění daňových výhod a krácení příjmů z kapitálového majetku. Krácení příjmů spočívá v zatajení nebo krácení tržeb. Jedná se o příjmy z nelegálních činností, práce na černo nebo neevidovaného podnikání. K nadhodnocování příjmů může dojít zahrnutím daňově neuznatelných nákladů, špatným vyhodnocením daňových odpisů u majetku nebo použitím fiktivních nákladů. Nesprávné nebo fiktivní uplatnění daňových výhod znamená využití slev na dani, osvobození od daně, zvláštních sazeb daně, položek snižujících základ daně nebo odčitatelných položek ve svůj prospěch. Krácení příjmů z kapitálového majetku je důvodem vyhnout se dvojímu zdanění (daň z dividend a korporátní daň), kdy dochází k vyplácení dividend společníkům mimo účetnictví.

¹⁹ MARTINEZ, Jean-Claude. *Daňový únik*. Praha: HZ Praha, 1995. Editio Q, str. 7



Obrázek 6: Graf znázorňující množství případů kráčení daní v ČR v letech 2013-2018

Zdroj: vlastní zpracování podle Mapakriminality.cz²⁰

Za daňové úniky týkající se nepřímých daní lze považovat úniky v souvislosti se spotřební daní a daní z přidané hodnoty. U spotřební daně dochází k daňovým únikům především u některých produktů (alkohol, tabák, pohonné hmoty, minerální oleje apod.) a takový únik může nastat prostřednictvím fingovaných vývozů, chybného uplatnění osvobození od daně a prodejem neokolkovaného zboží v případě tabákových výrobků a alkoholu. Podvod v souvislosti s DPH může být proveden prostřednictvím kráčení tržeb, neoprávněného osvobození od DPH, nesprávného stanovení daňové povinnosti při obchodování přes internet či organizování podvodných řetězců podniků.

Právě organizování podvodných řetězců firem za účelem nárokovat si nadměrný odpočet, označované jako karuselové podvody či kolotočové podvody patří mezi nejsložitější daňové úniky. Běžně dochází k využívání přeshraničního obchodu v Evropské unii, kdy je zboží osvobozeno od DPH. Tyto podvody jsou někdy nazývány i podvody chybějícího obchodníka. Termín „chybějící obchodník“ odkazuje na skutečnost, že obchodník zmizí a s ním zmizí i DPH, které měl odvést státu. Kvůli tomu jsou chybějící obchodníci označováni také jako bílí koně. Za bílého koně se považuje firma, která je založena pro umožnění a zakrytí podvodu. Karusel má vyjádřit více komplexní typ podvodu, kdy se zboží řetězovitě obchoduje, přičemž v jednom místě řetězce plátců DPH není daň přiznána ani odvedena a příslušný ekonomický subjekt přestane existovat či tuto firmu není možné dopátrat. Organizované skupiny nasazují

²⁰MAPAKRIMINALITY.CZ. In. *MAPAKRIMINALITY.CZ* [online]. [cit. 2019-03-27]. Dostupné z: <https://www.mapakriminality.cz>

mnoho bílých koní, aby struktura podvodu zůstala skryta. Karusel poté může mít desítky až stovky účastníků. Jednotlivé subjekty podvodu mizí a nové se objevují, rozkrytí celého řetězce proto může trvat i několik let.²¹

V rámci České republiky se bílými koňmi často stávají lidé, kteří hledají práci z domova prostřednictvím internetových inzerátů. Princip takovýchto přivýdělků je jednoduchý, osoba si u bankovní instituce založí účet na své jméno a ten „pronajme“ další osobě. Prostřednictvím účtu dochází k legalizaci výnosů z trestné činnosti, aniž by o tom jeho skutečný majitel měl poněti.

3.1.3 Dotační podvod

Dotačního podvodu se podle §212 trestního zákoníku dopustí ten, kdo ve své žádosti o poskytnutí dotace, návratné finanční výpomoci či subvence zamlčí podstatné údaje nebo do žádosti uvede nepravdivé či zkreslené informace. Podvodu se rovněž dopustí ten, kdo využije prostředky získané na účelovou dotaci na jiný než určený účel. Osobě, která se dotačního podvodu dopustí hrozí trest odnětí svobody až na dva roky a zákaz činnosti.

Zpravidla se uvádějí tři základní principy dotačního podvodu – přehnaná dotace, nesmyslná dotace a hrubě zaokrouhlená dotace. Samotné dotační podvody se potom dělí podle druhu použité dotace – dotace na místní rozvoj, dotace na kulturu, dotace na zemědělství, dotace na vzdělání atd. Dotační podvody jsou také často spojené s korupcí a další hospodářskou trestnou činností.

²¹Karusel (karuselový podvod). In: *Finanční správa* [online]. [cit. 2019-03-12]. Dostupné z: <https://www.financnisprava.cz/cs/dane/dane/dan-z-pridane-hodnoty/kontrolni-hlaseni-DPH/karusel>

Tabulka 1: Počet dotačních podvodů v jednotlivých krajích v letech 2016-2018

Kraj	Rok			Celkem
	2016	2017	2018	
hlavní město Praha	15	7	12	34
Jihočeský kraj	6	25	30	61
Jihomoravský kraj	8	5	4	17
Karlovarský kraj	8	0	3	11
kraj Vysočina	8	10	4	22
Královehradecký kraj	1	0	5	6
Liberecký kraj	0	1	6	7
Moravskoslezský kraj	2	4	7	13
Olomoucký kraj	5	6	11	22
Pardubický kraj	1	0	1	2
Plzeňský kraj	2	3	4	9
Středočeský kraj	8	5	2	15
Ústecký kraj	27	56	31	114
Zlínský kraj	2	6	2	10
Celkem	93	128	122	343

Zdroj: vlastní zpracování podle Mapakriminality.cz²²

3.1.4 Úvěrový podvod

Trestného činu úvěrového podvodu se dopustí ten, kdo při sjednání úvěrově smlouvy či žádosti o poskytnutí subvence nebo dotace uvede nesprávné nebo hrubě zkreslené údaje nebo podstatné údaje zamlčí nebo ten, kdo bez souhlasu věřitele nebo jiné oprávněné osoby použije úvěr, subvenci nebo dotaci na jiný než určený účel. Ustanovení o úvěrovém podvodu může dopadat na všechny druhy poskytovaných úvěrů (peněžní úvěr – kontokorentní, eskontní, hypoteční, spotřební, dále závazkový úvěr atd.), dotací a subvencí.

K trestní odpovědnosti za trestný čin na rozdíl od obecného trestního činu podvodu není třeba vznik škody, a to jak majetkové škody, tak případně újmy nemajetkové povahy, ani obohacení pachatele či jiné osoby.²³ Pachateli, který uvede nepravdivé informace hrozí trest odnětí svobody až na dva roky nebo zákaz činnosti.

²²MAPAKRIMINALITY.CZ. In. *MAPAKRIMINALITY.CZ* [online]. [cit. 2019-03-27]. Dostupné z: <https://www.mapakriminality.cz>

²³ ŠÁMAL, Pavel, František PÚRY, Alexander SOTOLÁŘ a Ivana ŠTENGLOVÁ. *Podnikání a ekonomická kriminalita v České republice*. Praha: C. H. Beck, 2001, str. 474

Tabulka 2: Počet úvěrových podvodů v jednotlivých krajích v letech 2016-2018

Kraj	Rok			Celkem
	2016	2017	2018	
hlavní město Praha	936	441	459	1 836
Jihočeský kraj	510	692	399	1 601
Jihomoravský kraj	359	355	447	1 161
Karlovarský kraj	103	85	63	251
kraj Vysočina	139	179	112	430
Královehradecký kraj	254	243	184	681
Liberecký kraj	263	265	298	826
Moravskoslezský kraj	509	412	345	1 266
Olomoucký kraj	463	462	496	1 421
Pardubický kraj	198	81	72	351
Plzeňský kraj	184	171	110	465
Středočeský kraj	192	175	179	546
Ústecký kraj	483	410	230	1 123
Zlínská kraj	181	173	147	501
Celkem	4 774	4 144	3 541	12 459

Zdroj: vlastní zpracování podle Mapakriminality.cz²⁴

Problémy představují nedostatečně zajištěné úvěry, jejichž nesplacení může vést až k ohrožení celkové likvidity banky. Jsou známy příklady, kdy došlo k poskytnutí úvěru i přesto, že ten, kdo o něj žádal, jej zajistil zástavním právem k nemovitosti či movité věci, která nesplnila podmínky pro plnění funkce zástavy, v některých případech udávaná nemovitost vůbec neexistovala.

Velké riziko může představovat nadhodnocování předmětů sloužících jako zástavy. Ojedinelé nejsou případy, kdy došlo k získání úvěru na základě nadhodnocení posudků o ceně nemovitostí nebo movitých věcí. Krátce po čerpání úvěru právnická osoba, které byl úvěr poskytnut, zanikla.

3.1.5 Pojistný podvod

Trestného činu pojistného podvodu se dopustí ten, kdo při uzavírání pojistné smlouvy uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje nebo zásadní údaje zatají nebo ten, kdo úmyslně vyvolá pojistnou událost, která vypadá, jako náhodná událost kryta pojištěním či stav pojistné

²⁴MAPAKRIMINALITY.CZ. In. *MAPAKRIMINALITY.CZ* [online]. [cit. 2019-03-27]. Dostupné z: <https://www.mapakriminality.cz>

události udržuje s cílem úmyslného nadhodnocení vzniklé škody. Takový pachatel bude potrestán odnětím svobody až na dva roky, zákazem činnosti anebo propadnutím věci.

Pojistné podvody se rozlišují podle předmětu pojistné smlouvy, jedná o smlouvy v rámci životního pojištění a neživotního pojištění. Dále lze pojistné podvody rozdělit na vnější pojistný podvod, kdy je pachatelem pojištěný nebo pojistník a vnitřní pojistný podvod, kdy je pachatelem zaměstnanec pojišťovny.

Pravděpodobnost, že dojde k odhalení pojistného podvodu se rok od roku zvyšuje, především díky spolupráci pojišťoven a využívání analytických nástrojů a programů.

Tabulka 3: Počet pojistných podvodů v jednotlivých krajích v letech 2016-2018

Kraj	Rok			Celkem
	2016	2017	2018	
hlavní město Praha	179	201	52	432
Jihočeský kraj	57	54	55	166
Jihomoravský kraj	25	35	21	81
Karlovarský kraj	38	34	32	104
kraj Vysočina	29	10	10	49
Královehradecký kraj	6	19	2	27
Liberecký kraj	13	21	5	39
Moravskoslezský kraj	29	41	14	84
Olomoucký kraj	85	40	2	127
Pardubický kraj	4	8	6	18
Plzeňský kraj	12	19	6	37
Středočeský kraj	33	42	43	118
Ústecký kraj	33	65	50	148
Zlínský kraj	14	17	18	49
Celkem	557	606	316	1 479

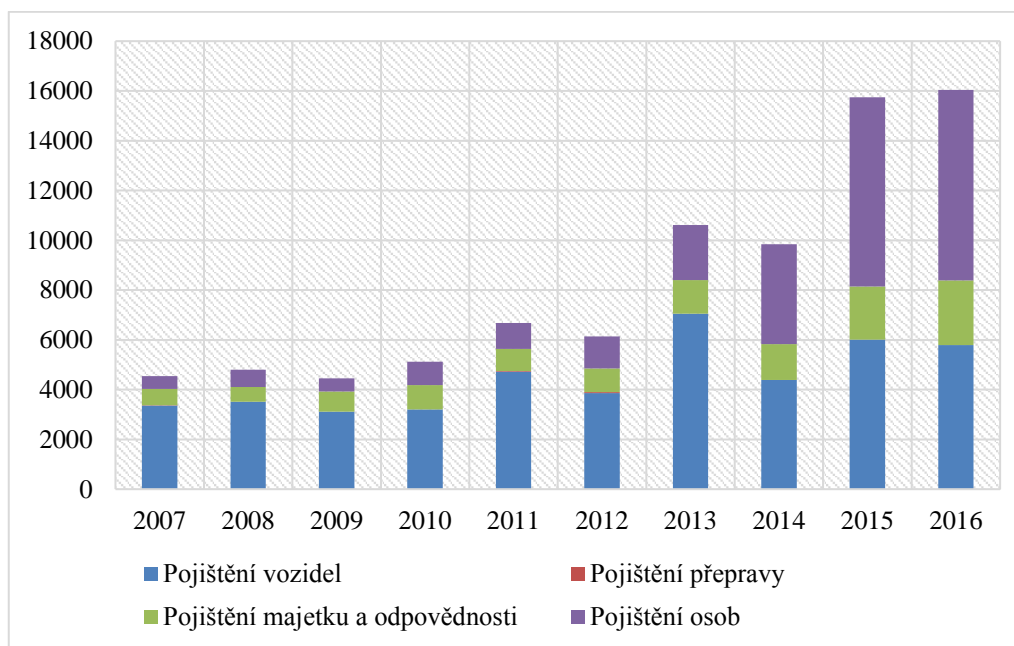
Zdroj: vlastní zpracování podle Mapakriminality.cz²⁵

K nejvíce pojistným podvodům dochází zpravidla v souvislosti s pojištěním motorových vozidel. Většinou se jedná o falešné dopravní nehody nebo fiktivní krádeže aut. Dnes se čím dál častěji takové nehody stávají na frekventovaných místech s cílem pachatelů zajistit si náhodné svědky. Mnohdy se řidiči snaží úmyslně vyprovokovat dopravní nehodu

²⁵MAPAKRIMINALITY.CZ. In. *MAPAKRIMINALITY.CZ* [online]. [cit. 2019-03-27]. Dostupné z: <https://www.mapakriminality.cz>

vybržděním jiného vozidla. Známý byly také případy, kdy pachatelé nastražili auto na koleje, kde došlo ke srážce s vlakem, vše bylo nafingováno tak, aby to vypadalo jako nehoda.

Během letní turistické sezóny se objevuje velké množství podvodů s cestovním pojištěním, hlavně fingovaná odcizení zavazadel při přepravě nebo uměle navýšené škody v souvislosti s krádežemi zavazadel a věcí z vozidel. Výjimkou nebývají ani případy, kdy si klienti českých pojišťoven vymýšlejí úrazy a nemoci, které se jim údajně staly v exotických destinacích a dokládají to padělanými zdravotnickými dokumenty.



Obrázek 7: Graf znázorňující celkový počet šetřených případů pojistných podvodů v ČR mezi roky 2007 a 2016

Zdroj: Česko v datech: Pojistné podvody po česku²⁶

3.1.6 Falešné inzeráty a e-shopy

Typů podvodů vzniklých za pomoci falešných inzerátů a e-shopů existuje velké množství. Mezi nejznámější a v poslední době nejrozšířenější typy falešných inzerátů patří inzeráty na ojetá auta, falešné inzeráty na ubytování, seznamovací inzeráty, ale objevují se například i falešné inzeráty na domácí mazlíčky.

Častými případy falešných inzerátů na ojetá auta jsou inzeráty na prodej automobilů z ciziny, tyto inzeráty v sobě zahrnují hned několik podvodů. Nejvyužívanějším způsobem, jak zvýšit cenu automobilu je stáčení tachometru, opravy po vážných nehodách či padělání data

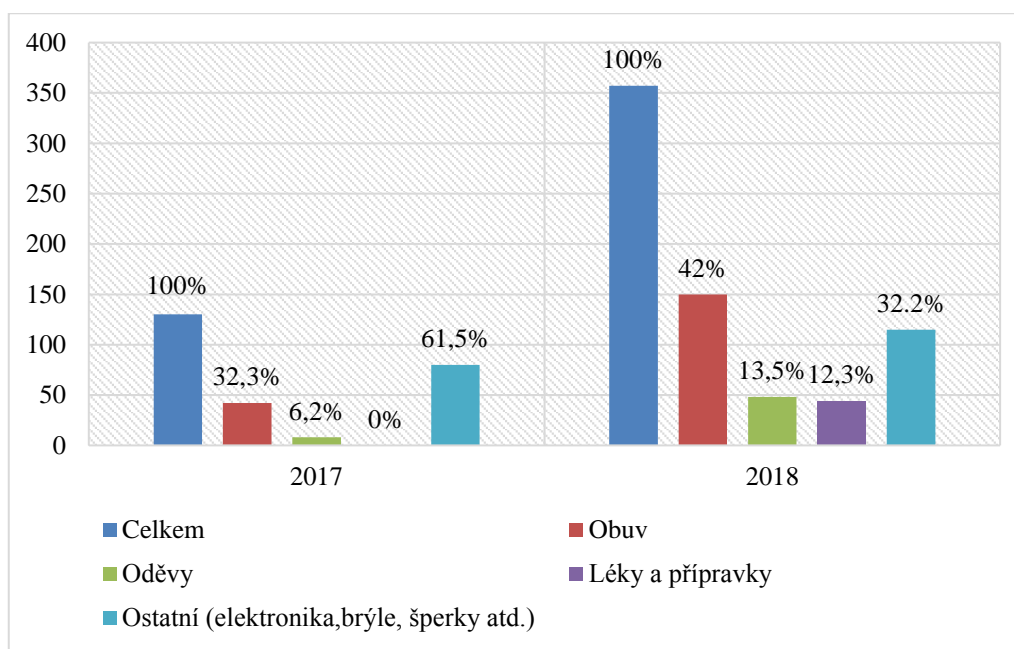
²⁶Pojistné podvody po česku. In: *Česko v datech* [online]. [cit. 2019-03-12]. Dostupné z: <https://www.ceskovdatech.cz/clanek/82-pojistne-podvody-po-cesku/#article-content>

výroby. V mnoha případech navíc nemá zahraniční prodejce v úmyslu auto prodat, jeho cílem je pouze vylákat zálohu za vůz nebo poplatky spojené s přepravou. Jakmile dojde k převodu peněz, podvodník přestane komunikovat.

Co se týká falešných inzerátů na ubytování může se jednat jak o inzeráty na prodej nemovitosti, tak o pronájem bytu. Daná nemovitost je většinou nabízena za nižší cenu, než je v dané lokalitě běžné, i když podle fotografií působí nadstandardně. Nabízející vyžaduje platbu zálohy ještě před tím, než si může zájemce byt prohlédnout. Když kupující vyrazí na místo, na kterém se daná nemovitost nachází, mnohdy zjistí, že zde údajný majitel inzerovaného bytu žádný byt nevlastní. Nabízející většinou přestane komunikovat, a tak zájemce přijde o své peníze.

Dalším typem inzerátů jsou falešné seznamovací inzeráty, také označované jako romance scan. Jde o tzv. sňatkové podvodníky či podvodnice, kteří využívají osamělost a důvěřivost uživatelů internetových seznamek. Podvodníci působí často velmi důvěryhodně, po čase však začnou být manipulativní a žádají o půjčku menšího finančního obnosu, kterou zpravidla vrátí, pak ale nastane nějaká neočekávaná situace (např. operace), na kterou nemají peníze, proto znovu požádají o půjčku, nyní ale o podstatně vyšší částku. Podvodník přestane s poškozeným komunikovat a peníze mu nikdy nevrátí. V České republice byly známy případy, kdy se české ženy seznámily přes internet s údajnými americkými vojáky, kteří je takovým to způsobem připravili o jejich úspory.

Typickými znaky podvodných e-shopů mohou být chybějící či falešné povinné informace o prodávajícím, neuvedené obchodní podmínky a zpravidla se jedná o nové obchody bez spotřebitelských recenzí s možností platby pouze předem. Takové webové stránky jsou vedeny anonymně a mnohdy název domény neodpovídá prodávanému zboží. Nejčastěji se jedná o internetové obchody nabízející oblečení, obuv, kosmetiku či neznámé přípravky a léky.



Obrázek 8: Graf znázorňující nejčastější sortiment podvodných e-shopů

Zdroj: Vlastní zpracování podle rizikových e-shopů z pohledu ČOI²⁷

3.2 Drogová trestná činnost jako zdroj výnosů z trestné činnosti

Legalizace výnosů z trestné činnosti je od nepaměti spojena s problematikou drogové trestné činnosti, ze které se dají získat vysoké výnosy. Problematika drog dále také souvisí s organizovanými skupinami, které je díky rozmístění svých členů po světě mohou jednoduše distribuovat. V současné době je zavedeno mnoho opatření jednotlivých zemí v boji proti drogám, které spočívají především v kontrolách, a to hlavně na letištích.

Pachatelé většinou vědí, že letiště využívají skenery pro detenci výbušnin a nelegálních drog a psy cvičené na drogy, proto hledají různé způsoby, jak předejít odhalení nelegálního obsahu zavazadel, a tak se pachatelé mohou uchýlit k přepravě drog v tělních dutinách. I když tento způsob přepravy drog je na ústupu, lze se s ním však stále setkat při osobní přepravě drog letadly, méně již vlaky nebo jinými dopravními prostředky. Tento způsob přepravy drog je pro samotného dealera velmi nebezpečný, protože kdykoliv v průběhu přepravy může dojít k poškození (prasknutí) kontejneru a taková osoba velmi rychle umírá na silnou toxickou otravu. Po dobu přepravy drogy zásadně odmítají přijmout jakoukoliv potravu nebo tekutinu, cestují zpravidla bez zavazadel, výjimkou nejsou falešné osobní doklady.²⁸

²⁷Rizikové e-shopy. In: *Česká obchodní inspekce* [online]. [cit. 2019-03-27]. Dostupné z: <https://www.coi.cz/pro-spotřebitele/rizikove-e-shopy/>

²⁸ CHMELÍK, Jan a kolektiv. *Rukověť kriminalistiky*. 1. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, str. 245

V souvislosti s drogovou trestnou činností se však nejedná pouze o distribuci, ale především o výrobu drog. Výroba se liší podle druhu omamných látek. Rozlišují se tak například pěstírny, varny apod.

Závislost na drogách můžeme dělit na jednotlivé typy – canabisový typ (závislost na marihuaně, hašiši, hašišovém oleji), halucinogenní typ (závislost na LSD v podobě papírků či čtverečků želatiny), závislost na látkách s centrálně stimulačním účinkem, (závislost na kokainu, amfetaminu a pervitinu), závislost na léčivech s centrálně tlumivými účinky (závislost na sedativech a hypnotikách), solvenciový typ (závislost na těkavých látkách) a opiátový typ (závislost na opiu získaném z máku setého).

Během roku 2017 bylo v České republice odhaleno 305 pěstíren konopí, z toho více než polovinu tvořily malé pěstírny. Represivními orgány bylo zajištěno 1094 kg marihuany, 54,4 tisíc rostlin konopí a 9,1 kg hašiše.

Během tohoto roku bylo dále odhaleno 264 varen pervitinu, převážně menších varen s komunitním způsobem výroby a distribuce. Represivními orgány bylo zajištěno celkem 93,3 kg pervitinu, hlavním prekurzorem pro výrobu je pseudoefedrin extrahovaný z léčiv.

Heroin je do České republiky dovážen převážně v menších zásilkách, které jsou distribuovány konečným uživatelům romskými, arabskými a českými dealery. V roce 2017 bylo zajištěno na našem území 19,1 kg heroinu. Dále bylo zajištěno 27,4 kg kokainu, který distribuují osoby nigerijského, balkánského, ale i českého původu.

Drogová trestná činnost tvořila v roce 2017 3 % celkové trestné činnosti v ČR, z toho 45 % tvořily trestné činy v souvislosti s konopnými látkami a 42 % trestné činy v souvislosti s pervitinem.

Tabulka 4: Množství zadržených, obžalovaných a pravomocně odsouzených osob v souvislosti s drogovou trestnou činností v roce 2017

Typ	Množství osob
Zadržené osoby	3 663
Obžalované osoby	3 211
Pravomocně odsouzené osoby	2 870
Celkem	9 744

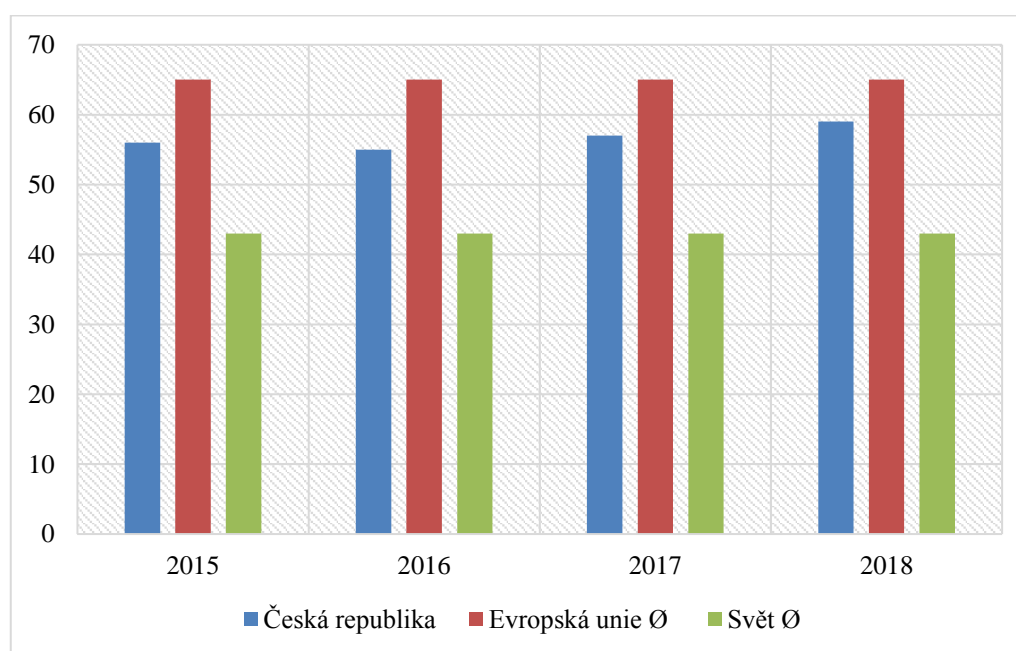
Zdroj: vlastní zpracování podle Drogy-info: Nabídka drog a kriminalita spojená s drogami²⁹

²⁹Drogová situace 2017. In: *drogy-info.cz* [online]. [cit. 2019-03-27]. Dostupné z: <https://www.drogy-info.cz/drogova-situace-2017/#nabidka>

3.3 Korupce jako zdroj výnosů z trestné činnosti

Korupce je definována jako neformální vztah dvou subjektů jednajících v rozporu s dobrými mravy spočívající v nabídce, příslibu, realizování výhody v něčí prospěch nebo akceptování takového požadavku za vyžádanou, nabídnutou nebo slíbenou odměnu. Korupce je širší pojem než úplatkářství postižitelné dle českých trestně právních předpisů. Zahrnuje mimo jiné i takové jednání jako je klientelismus či lobbyismus.³⁰

S korupčním jednáním často souvisí i další trestné činy, například zneužití pravomoci úřední osoby, pletichy při zadávání veřejné zakázky a při veřejné soutěži, porušení povinnosti při správě cizího majetku atd.



Obrázek 9: Graf znázorňující vývoj CPI v České republice, v Evropské unii a ve světě v letech 2015–2018

Zdroj: vlastní zpracování podle Transparency international – CPI 2015, CPI 2016, CPI 2017, CPI 2018³¹

V oblasti trestného činu úplatkářství lze charakterizovat dva možné zdroje výnosů, a to jak v případě trestného činu přijetí úplatku, tak i trestného činu podplácení.

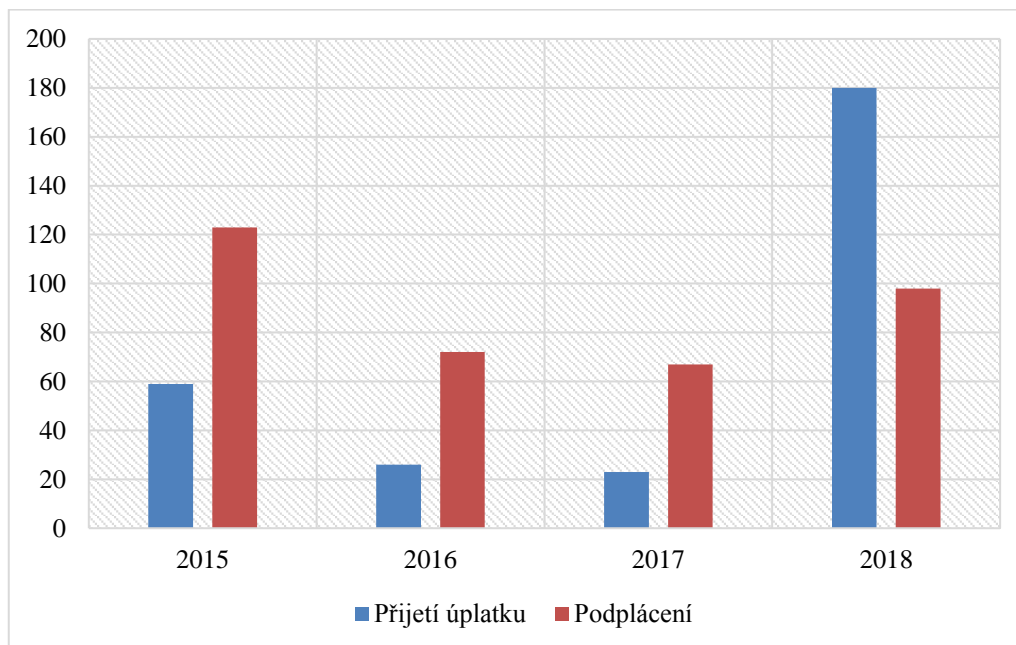
V případě přijetí úplatku se jedná o získání výnosu z trestné činnosti pro osobu, která sama nebo prostřednictvím někoho jiného v souvislosti s obstaráváním věci ve veřejném zájmu nebo v souvislosti s podnikáním svým nebo jiného přijme nebo si nechá slíbit úplatek. Osoba, která

³⁰ CHMELÍK, Jan a kolektiv. *Rukověť kriminalistiky*. 1. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, str. 389

³¹Mapujeme stav korupce v ČR a aktivně přispíváme k jejímu omezení. In. *Transparency international* [online]. [cit. 2019-03-29]. Dostupné z: <https://www.transparency.cz/>

se dopustí trestného činu přijetí úplatku, bude potrestána odnětím svobody až na čtyři roky nebo zákazem činnosti.

V případě trestného činu podplácení se může jednat o snahu získání výrazného objemu výnosů z trestné činnosti. Tohoto trestného činu se dopustí ten, kdo jinému poskytne, nabídne či slíbí úplatek v souvislosti s obstaráváním věcí v obecném zájmu nebo v souvislosti s podnikáním. Za podplácení hrozí trest odnětí svobody až na dva roky nebo peněžitý trest.



Obrázek 10: Graf znázorňující vývoj trestného činu úplatkářství v ČR v letech 2015-2018

Zdroj: vlastní zpracování podle Mapakriminality.cz³²

3.4 Ostatní trestná činnost jako zdroj výnosů z trestné činnosti

Zdrojů výnosů z trestné činnosti existuje velké množství a jsou jimi v podstatě všechny trestné činy, které nějakým způsobem generují zisk. Mezi často uváděné zdroje v souvislosti s legalizací výnosů z trestné činnosti v mezinárodním měřítku lze jmenovat násilnou a majetkovou trestnou činnost, nelegální obchodování se zbraněmi, obchod s orgány, obchod se ženami, dětmi nebo muži, padělání peněz a cenin, padělání značkového zboží apod.

České trestní právo rozlišuje následující trestné činy:

- Trestné činy proti majetku (např. krádež, zpronevěra, podvody, provozování nepoctivých her a sázek),

³² MAPAKRIMINALITY.CZ. In. *MAPAKRIMINALITY.CZ* [online]. [cit. 2019-03-27]. Dostupné z: <https://www.mapakriminality.cz>

- Trestné činy proti měně a platebním prostředkům (např. padělání a pozměňování peněz, neoprávněná výroba peněz),
- Trestné činy daňové, poplatkové a devizové (např. zkrácení daně, porušení předpisu o nálepkách a jiných předmětech k označení zboží),
- Trestné činy proti závazným pravidlům tržní ekonomiky a oběhu zboží ve styku s cizinou (např. poškození finančního zájmu Evropské unie, pletichy při zadání veřejné zakázky a při veřejné soutěži),
- Trestné činy proti průmyslovým právům a proti autorskému právu (např. padělání a napodobení díla výtvarného umění, porušení práv k ochranné známce a jiným označením),³³
- atd.

³³ Trestní zákoník. In: *Trestní zákoník* [online]. [cit. 2019-03-02]. Dostupné z: <https://www.trestnizakonik.cz/>

4 PRÁVNÍ ÚPRAVA LEGALIZACE VÝNOSŮ Z TRESTNÉ ČINNOSTI

4.1 Česká právní úprava

4.1.1 Trestní právo

České trestní právo je součástí právního řádu České republiky a řadíme ho do odvětví práva veřejného. Jeho úkolem je chránit práva a oprávněné zájmy všech fyzických i právnických osob a zájmy společnosti jako takové, včetně ústavního zřízení České republiky před pácháním trestných činů.

Platný trestní zákon usiluje o vytvoření podmínek pro postih věcí získaných trestným činem a postih osob umožňujících pachatelům trestných činů užití prospěchu získaného z této činnosti.³⁴

Trestné činy na úseku legalizace výnosů z trestné činnosti jsou specifikovány v zákoně č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, konkrétně v § 216 a § 217. V prvním případě jde o úmyslný trestný čin a v druhém případě o trestný čin spáchaný z nedbalosti.

Podstatou trestného činu podle § 216 odst. 1 trestního zákoníku je jednání pachatele spočívající v tom, že ukryje, na sebe či jinou osobu převede, přechovává nebo užívá věc, která je výnosem z trestné činnosti, dále v tom, že takovou věc přemění, aby umožnil jinému únik od trestního stíhání či postihu nebo se ke spáchání takového činu spolčí. Za takové jednání lze pachateli uložit trest odnětí svobody až na čtyři léta, peněžitý trest, zákaz činnosti nebo propadnutí věci.

Podstatou trestného činu podle § 216 odst. 2 trestního zákoníku je jednání pachatele spočívající v zastírání původu věci, která je výnosem z trestné činnosti (např. zakrývání nebo utajování její skutečné povahy, umístění, pohybu, nakládání s ní, vlastnického či jiného práva k ní), dále v usilování o podstatné ztížení či znemožnění zjištění jejího původu případně ve spolčení k jeho spáchání. Za toto jednání pachateli hrozí trest odnětí svobody na šest měsíců až pět let, peněžitý trest, zákaz činnosti nebo propadnutí věci.

Podstatou trestného činu podle § 217 odst. 1, 2 trestního zákoníku je jednání pachatele spočívající v tom, že jinému z nedbalosti umožní zastřít původ nebo zjištění původu věci s hodnotou nad 50.000 Kč, která je výnosem z trestné činnosti, nebo takovou věc z nedbalosti ukryje, na sebe či jinou osobu převede, přechovává nebo užívá. Za toto trestní jednání lze pachateli uložit trest odnětí svobody až na jeden rok, zákaz činnosti nebo propadnutí věci.

³⁴ NETT, Alexander. *Praní špinavých peněz*. Brno: Masarykova univerzita, 1993, str. 67

4.1.2 Finanční právo

Z hlediska finančního práva má významné postavení zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu. Tento zákon zpracovává příslušné předpisy Evropské unie, zároveň navazuje na přímo použitelné předpisy Evropské unie a upravuje

- a) některé opatření proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu,
- b) některá práva a povinnosti fyzických a právnických osob při uplatňování opatření proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, a to za účelem zabránění zneužívání finančního systému k legalizaci výnosů z trestné činnosti a k financování terorismu a vytvoření podmínek pro odhalování takového jednání.³⁵

Zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, označovaný jako AMLZ, definuje několik dalších pojmů souvisejících s touto problematikou. Mezi základní pojmy upravené v tomto zákoně patří povinné osoby a podezřelý obchod.

Povinnými osobami se ve smyslu tohoto zákona rozumí úvěrové instituce, jako jsou spořitelni a úvěrní družstva a finanční instituce, mezi které patří například i pojišťovny, zajišťovny, investiční společnosti, daňoví poradci, osoby poskytující služby peněžního makléřství, osoby oprávněné ke zprostředkování spoření, leasingu, úvěrů nebo peněžních půjček atd.

Finančními institucemi jsou chápány fyzické či právnické osoby, které v rámci své obchodní činnosti přijímají vklady nebo vratné peněžní prostředky od svých klientů, poskytují úvěry a půjčky nebo finanční leasing, provádějí služby spojené s převodem peněz nebo jiných hodnot, vydávají nebo spravují platební prostředky, poskytují finanční záruky a závazky nebo provádí podobné aktivity a činnosti, a to ve prospěch či v zastoupení klienta.

Povinnými osobami jsou i subjekty provozující obchodní činnosti a profese nefinančního charakteru. Do této skupiny patří například kasina, nemovitostní makléři, právníci, notáři, účetní, obchodníci s drahými kameny a cennými kovy nebo poskytovatelé služeb v oblasti zřizování a správy společností apod.

Aby se jednalo o povinnou osobu, na kterou se podle AMLZ vztahují práva a povinnosti, je nezbytné naplnit několik kritérií. Subjekt se může stát povinnou osobou pouze pokud vykonává podnikatelskou činnost. Za podnikatelskou činnost ve smyslu této podmínky nelze považovat

³⁵ KATOLICKÁ, Michaela a Ján BÉREŠ. *Zákon o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2017, str. 1

správu vlastního majetku (např. pronájem vlastního majetku). Dále musí být daný subjekt úvěrovou nebo finanční institucí, případně musí být oprávněný k provádění některých činností uvedených institucí. Tyto subjekty lze rozdělit do dvou skupin, a to podle typového vymezení (obecný obor podnikání, který zahrnuje více činností) a oborového vymezení (podnikatelská činnost v rámci určitého oboru). Obecně platí pravidlo, že povinnými osobami jsou subjekty, které podnikají na území České republiky a jejich oprávnění vyplývá z předpisů ČR.

Pokud určitá osoba nevykonává svoji činnost jako podnikatel, ale například jako zaměstnanec, není povinnou osobou. Proto například účetní, jenž provozuje tuto činnost jako zaměstnanec právnické osoby, není povinnou osobou a ani není povinen (sám za sebe) plnit příslušné povinnosti podle AMLZ ve vztahu k této právnické osobě ani k třetím osobám.³⁶

Mezi základní povinnosti povinných osob patří identifikace a kontrola klienta, uchovávání informací, oznamování podezřelého obchodu a další povinnosti jako je hodnocení rizik, informační povinnost apod. Povinné osoby a jejich zaměstnanci jsou povinni zachovávat mlčenlivost o skutečnostech, týkajících se oznámení a šetření podezřelého obchodu.

Dalším pojmem souvisejícím s legalizací výnosů z trestné činnosti upraveným v tomto zákoně je podezřelý obchod. Podezřelý obchod lze definovat jako obchod, který se uskutečňuje za okolností, které vyvolávají podezření, že se podvodníci snaží o legalizaci výnosů z trestné činnosti nebo o využití prostředků za účelem financování terorismu.

Obchod působí podezřele, pokud klient bezprostředně po vkladu hotovosti na účet provádí převody na jiné účty nebo pokud během jednoho dne nebo několika málo dní uskuteční nápadně více peněžních operací, než je u něho běžné. Podezření dále vyvolávají situace, kdy si klient zřizuje počet účtů ve zjevném nepoměru k jeho podnikání nebo majetkovým poměrům nebo kdy klient provádí složité převody majetku, které nemají zjevný ekonomický důvod atd.

K podezřelému obchodu dochází vždy, pokud je klientem nebo skutečným majitelem osoba, vůči které jsou uplatňovány Českou republikou mezinárodní sankce, nebo jsou-li tyto sankce uplatňovány vůči zboží nebo službě, která je předmětem obchodu anebo pokud se klient odmítá podrobit kontrole či uvést identifikační údaje zastoupené osoby.

Tento zákon také stanovuje konkrétní výčet údajů, které je nezbytné zjistit v rámci procesu identifikace za účelem jednoznačného ztotožnění klienta. Tyto údaje jsou označovány jako identifikační údaje a u fyzických osob sem patří jména a příjmení, rodné číslo, místo narození, pohlaví, trvalý nebo jiný pobyt, státní občanství. U právnických osob se identifikačnímu údaji

³⁶KATOLICKÁ, Michaela a Ján BÉREŠ. *Zákon o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2017, str. 8

rozumí obchodní firma nebo název, včetně odlišujícího dodatku a dalšího označení, sídlo, identifikační číslo osoby a údaje o fyzických osobách, které jsou členy statutárních orgánů.

4.2 Mezinárodní právní úprava

Mezinárodní právo je soubor norem, které nejsou upraveny vnitrostátním právem suverénních zemí, a které upravují právní vztahy mezi státy i mezi jednotlivými státy a mezinárodními organizacemi. Mezinárodní právo se člení na mezinárodní právo veřejné a mezinárodní právo soukromé. Mezinárodní právo veřejné upravuje vztahy mezi státy a mezinárodními organizacemi, především pak vztahy občanského, pracovního, rodinného a obchodního práva, dále lidská práva, smluvní, mořské, mezinárodní trestní a mezinárodní humanitární právo. Na rozdíl od toho mezinárodní právo soukromé je souborem pravidel procesního práva, které se využívají u sporů s přeshraničním faktorem.

Z hlediska problematiky legalizace výnosů z trestné činnosti jsou významné následující nástroje mezinárodního práva – Akční finanční výbor proti praní špinavých peněz (FATF), Úmluva OSN proti nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropními látkami, Neapolská politická deklaráce a Celosvětový akční plán, Štrasburská úmluva a Globální program OSN proti praní špinavých peněz.

4.2.1 Doporučení finančního akčního výboru proti praní špinavých peněz (FATF)

Zpráva FATF z roku 1990 obsahovala analýzu rozsahu a povahy praní peněz, souhrn mezinárodních instrumentů a programů a především 40 doporučení pro další činnost.

Čtyřicet doporučení FATF je sice právně nezávazný, ale politicky velmi důležitý dokument, který berou v potaz i mnohé státy, které nejsou členy Skupiny pro finanční úkoly. Jde o soubor prakticky orientovaných doporučení, která představují ucelenou odpověď na problém praní peněz. Zahrnují některá opatření trestní povahy (kriminalizace praní peněz, konfiskační opatření), ale především doporučení určená pro banky a jiné finanční instituce (identifikace zákazníka, uchovávání záznamů, povinnost zvýšené bdělosti a oznamování podezřelých transakcí), jakož i opatření k posílení mezinárodní spolupráce.³⁷

Metody legalizace výnosů z trestné činnosti se neustále mění v reakci na rozvoj protiopatření. FATF zaznamenává stále propracovanější a sofistikovanější způsoby legalizace (např. zneužívání profesionálních poradců), z tohoto důvodu dochází k přezkoumávání

³⁷ ŠTURMA, Pavel, Jana NOVÁKOVÁ a Veronika BÍLKOVÁ. *Mezinárodní a evropské instrumenty proti terorismu a organizovanému zločinu*. Praha: C. H. Beck, 2003, str. 106

a přepracování 40 Doporučení. FATF také dlouhodobě vyzývá všechny státy k provádění nutných kroků při harmonizaci jejich vnitrostátních mechanismů v boji proti praní peněz.

V roce 1996 byla Doporučení poprvé přepracována a podepsalo je více než 130 států. V roce 2001 40 Doporučení FATF doplnilo 8 Zvláštních doporučení v oblasti boje proti financování terorismu. Od té doby byla Doporučení ještě několikrát upravena jako reakce na měnící se trendy praní peněz.

Standards FATF se skládají z vlastních doporučení, jejich vysvětlivek a definic uvedených v glosáři. Opatření stanovená standardy FATF by měla být přijata všemi členy FATF a jejich implementace je přísně vyhodnocována v procesu vzájemného hodnocení a prostřednictvím hodnocení Mezinárodního měnového fondu a Světové banky, a to na základě společné metodologie hodnocení FATF. Dále vydává pokyny, osvědčené postupy a další rady, aby pomohl státům v implementaci standardů FATF.³⁸

4.2.2 Úmluva OSN proti nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropními látkami

Podle této úmluvy je trestná výroba, zhotovování, příprava, extrahování, nabízení a nabízení za účelem prodeje, rozšiřování a prodej, překupnictví, tranzitní přeprava a dovoz či vývoz jakékoli omamné či psychotropní látky. Úmluva dále upravuje manipulace s majetkem, který byl získán prostřednictvím trestného činu uvedeného v této Úmluvě.

Požadavky Úmluvy OSN byly zapracovány do české legislativy, konkrétně do trestního zákona, některé nároky obsažené v Úmluvě již stávající úprava obsahovala. Mezinárodní závazky České republiky v oblasti obchodu s omamnými a psychotropními látkami nejsou dány pouze Úmluvou OSN proti nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropními látkami, ale také Jednotnou úmluvou o omamných látkách a Úmluvou o psychotropních látkách.

4.2.3 Štrasburská úmluva

Štrasburská úmluva, nebo také Úmluva o praní, vyhledávání, zadržování a konfiskaci výnosů ze zločinu ukládá principy mezinárodní spolupráce a nutnost vytvoření účinného mechanismu proti praní špinavých peněz. Tato úmluva obsahuje požadavky na vnitřní legislativu jednotlivých států. Tyto požadavky dále obsahuje směrnice Rady Evropského

³⁸Finanční analytický úřad. In: *FAÚ MF ČR* [online]. [cit. 2019-02-07]. Dostupné z: <http://www.financnianalytickyyurad.cz/>

společenství o předcházení použití finančního systému za účelem praní peněz, ta se promítla ve vnitrostátním zákonodárství všech států Evropského společenství.

Směrnice zahrnuje požadavek povinné identifikace klientů finančních a úvěrových institucí, povinnost uchovávání zjištěných dat po určenou dobu, neprovádět podezřelé transakce, zachovávat mlčenlivost o podniknutých opatřeních, a především vybudování účinných systémů zaměřených na odhalování případů praní špinavých peněz zejména v rámci finančních a úvěrových institucí.

V České republice bylo na základě této úmluvy a směrnice Rady Evropského společenství o předcházení použití finančního systému za účelem praní peněz přijat zákon č. 61/1669 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a o změně a doplnění souvisejících zákonů. Současně byla také přijata novela trestního zákona a trestního řádu, ve kterých byly promítnuty některé změny vyžádané přistoupením k Úmluvě.

4.2.4 Neapolská politická deklaráce a Celosvětový akční plán

Neapolská politická deklaráce je poměrně stručný programový dokument. Prakticky nejvýznamnější částí jsou paragrafy 9 a 10, ve kterých účastníci Konference specifikovali prostředky, jimiž chtějí posílit schopnost států, OSN i jiných organizací účinněji spolupracovat proti organizovanému zločinu. Jde o

- a) sblížení zákonných textů týkajících se organizovaného zločinu,
- b) posílení mezinárodní spolupráce v operativních otázkách na úrovni vyšetřování, obžaloby a soudního řízení,
- c) přijetí podmínek a základních principů pro mezinárodní spolupráci na úrovni regionální i univerzální,
- d) vypracování mezinárodních dohod o organizovaném zločinu,
- e) opatření a strategie k prevenci a potírání praní špinavých peněz a užívání výnosů zločinu.³⁹

Celosvětový akční plán, který přímo navazuje na Neapolskou politickou deklaraci je rozsáhlejší a obsahuje konkrétnější doporučení. Státy by měly podle tohoto plánu využívat mnohostranné i dvoustranné smlouvy a zdokonalovat mnohostrannou pomoc, širší používání modelových smluv a přiměřených regionálních nástrojů.

³⁹ ŠTURMA, Pavel, Jana NOVÁKOVÁ a Veronika BÍLKOVÁ. *Mezinárodní a evropské instrumenty proti terorismu a organizovanému zločinu*. Praha: C. H. Beck, 2003, str. 83

Za další významné nástroje v mezinárodním boji lze řadit AML směrnice Evropské unie, a to především Směrnicí Evropského parlamentu a Rady č. 2005/60/ES a nařízením č. 1889/2005 o kontrolách peněžní hotovosti vstupující do společenství nebo je opouštějící.

5 INSTITUTE BOJUJÍCÍ PROTI LEGALIZACI VÝNOSŮ Z TRESTNÉ ČINNOSTI

Na našem území vyvíjejí činnosti v boji s legalizací výnosů z trestné činnosti především tyto instituce – Policie České republiky, Finanční analytický úřad a bankovní instituce. Na mezinárodní úrovni působí Interpol a Europol, OSN, ale také orgány Evropské unie. Každá instituce má v rámci boje s touto problematikou stanovené své postavení a úkoly, a proto je potřeba jejich součinnost a vzájemná informovanost pro dosahování lepších výsledků. Mezinárodní spolupráci může také docházet k předcházení, odhalování a zabraňování páčání trestné činnosti na území více států.

5.1 Policie České republiky

Jednou z institucí, která se na našem území věnuje problematice praní špinavých peněz je právě Policie České republiky (PČR).

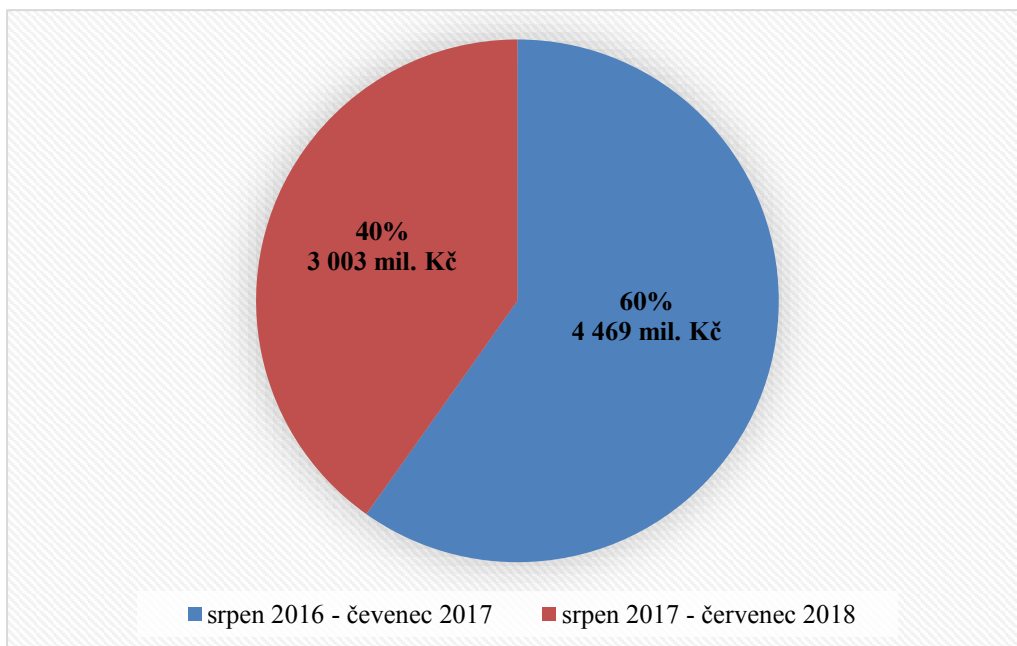
Národní centrála proti organizovanému zločinu SKPV vznikla dne 1. srpna 2016 sloučením dvou útvarů s celostátní působností. Jednalo se o Útvar odhalování korupce a finanční kriminality SKPV a Útvar pro odhalování organizovaného zločinu SKPV.

Útvar odhalování korupce a finanční kriminality SKPV vznikl nařízením Ministerstva vnitra č. 71/2001 v roce 2003. ÚOKFK SKPV nahradil zaniklý Úřad finanční kriminality a ochrany státu a Útvar pro odhalování korupce a závažné hospodářské trestné činnosti. Jednalo se o útvar s celostátní působností, zaměřený na prověřování a vyšetřování nejzávažnějších trestných činů v oblasti korupce, závažné hospodářské a finanční kriminality. ÚOKFK SKPV také plnil funkci Úřadu pro dohledávání majetku pocházejícího z trestné činnosti.

Útvar pro odhalování organizovaného zločinu SKPV, který vznikl v roce 1995 byl koordinačním, metodickým a kontrolním pracovištěm. Náplní jeho činnosti bylo odhalování a vyšetřování organizovaného zločinu a podílení se tak na udržování vnitřního pořádku a bezpečnosti. ÚOOZ SKPV se také podílí na plnění úkolů svěřených do působnosti Policejního prezidia ČR a Ministerstva vnitra ČR.

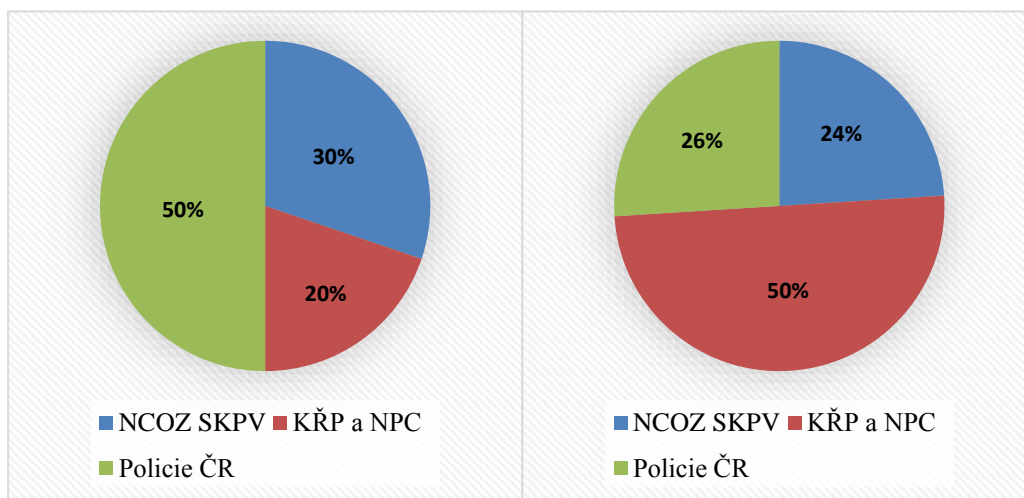
Národní centrála proti organizovanému zločinu SKPV je výkonným pracovištěm služby kriminální policie a vyšetřování s působností na celém území České republiky. V rámci své působnosti se specializuje na odhalování organizovaného zločinu, závažné hospodářské trestné činnosti a korupce, kybernetické kriminality, terorismu a extremismu. NCOZ SKPV v rámci své působnosti dále plní úkoly úřadu pro dohledávání majetku z trestné činnosti na území České republiky, národní centrály proti penězokazectví, národního kontaktního bodu pro terorismus,

národního kontaktního bodu pro kybernetickou kriminalitu a národního kontaktního místa pro počítačové hlášení závadného obsahu a závadových aktivit v síti internet a úkoly určeného pracoviště pro boj proti daňovým únikům a daňové kriminalitě.⁴⁰



Obrázek 11: Graf znázorňující zajištěné hodnoty NCOZ SKPV v rámci trestního řízení za sledované období

Zdroj: Vyhodnocení činnosti NCOZ za rok 2018⁴¹



Obrázek 12: Graf znázorňující množství zajištěného majetku v období srpen 2016–červenec 2017

Zdroj: Vyhodnocení činnosti NCOZ za rok 2018⁴²

Obrázek 13: Graf znázorňující množství zajištěného majetku v období srpen 2017–červenec 2018

Zdroj: Vyhodnocení činnosti NCOZ za rok 2018⁴³

⁴⁰Zpráva o činnosti NCOZ. In: *Policie České republiky* [online]. [cit. 2019-02-05]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/vyhodnoceni-cinnosti-zprava-o-cinnosti-ncoz.aspx>

⁴¹ Zpráva o činnosti NCOZ, ref. 35

⁴² Zpráva o činnosti NCOZ, ref.35

⁴³ Zpráva o činnosti NCOZ, ref.35

5.2 Finanční analytický úřad

Finanční analytický úřad vznikl v roce 2017 osamostatněním Finančního analytického útvaru, který byl součástí Ministerstva financí ČR. Jedná se o samostatný správní úřad s celostátní působností, který plní funkci zpravodajské jednotky České republiky. Vykonává funkci generálního státního orgánu pro sběr a analýzu podezřelých obchodů. Mezi hlavní úkoly FAÚ patří přijímání a analyzování oznámení o podezřelých obchodech od povinných osob a dalších podnětů, právní agenda a příprava předpisů souvisejících s bojem proti praní špinavých peněz, financování terorismu a mezinárodních sankcí, dále provádí kontrolní činnost a vede řízení o přestupcích a správních deliktech. FAÚ také spolupracuje s více než 150 finančními zpravodajskými jednotkami z celého světa a provádí vnitrostátní koordinaci v oblasti mezinárodních sankcí.

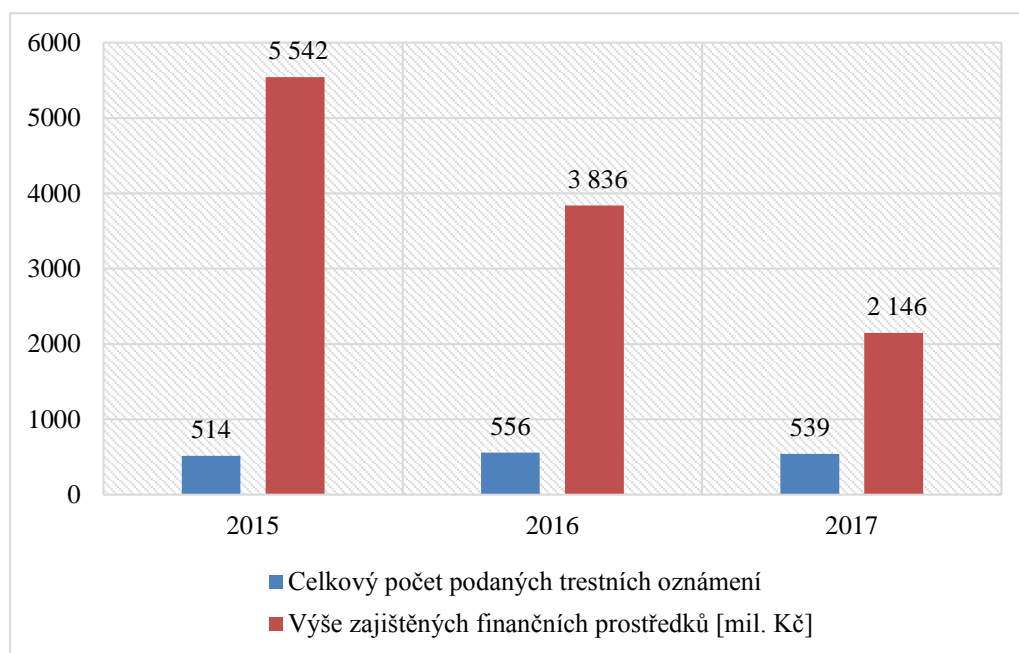
FAÚ přijímá oznámení o obchodech od povinných osob, na které bylo posuzování znaků podezřelosti delegováno. Po přijetí oznámení podezřelého obchodu provádí Finanční analytický úřad šetření. Jeho cílem je ověření prvotních podezření povinných osob a současně získání dalších informací nezbytných pro rozhodování o dalším postupu.

Finanční analytický úřad provádí vlastní analytický proces z co největšího množství relevantních informací automaticky generovaných z dostupných zdrojů a databází, ale i účelově získávaných informací. FAÚ se v rámci své činnosti setkává s velkým množstvím různorodých jednání, která znesnadňují využívání obecných algoritmů a schémat.

V rámci boje proti praní špinavých peněz a financování terorismu se FAÚ podílí i na potírání daňové trestné činnosti. V této oblasti aktivně spolupracuje se všemi složkami integrovanými v projektu Daňová kobra. FAÚ se zaměřuje především na odhalování daňových podvodů v rámci bankovního systému.

Hlavním procesním výstupem analytické činnosti je pak podání trestního oznámení podle trestního řádu v případě zjištění podezření ze spáchání trestného činu nebo poskytnutí informací zejména Finanční správě, Celní správě, Policii České republiky v případě zjištění skutečností významných pro činnost těchto institucí.⁴⁴

⁴⁴ Finanční analytický úřad. In: *FAÚ MF ČR* [online]. [cit. 2019-02-07]. Dostupné z: <http://www.financnianalytickyyurad.cz/>



Obrázek 14: Graf znázorňující celkový počet trestních oznámení a zajištěných finančních prostředků v letech 2015-2017

Zdroj: vlastní zpracování podle výroční zprávy FAÚ 2017⁴⁵

5.3 Bankovní instituce

Bankovní instituce, a především Česká národní banka se snaží o regulaci v oblasti legalizace výnosů z trestné činnosti. Cílem regulace je znesnadnit financování teroristických organizací a legalizaci výnosů získaných z trestné činnosti, vymezení okruhu potenciálně podezřelých finančních transakcí, vyjmenování subjektů s povinností vyhodnocování transakcí a stanovení postupů při zjištění podezřelé transakce.

Všechny obchodní banky musí mít vlastní systém vnitřních zásad pro boj proti legalizaci výnosů z trestné činnosti. Systém vnitřních zásad je komplexním souborem pravidel sloužící zejména k určení způsobu, jak musí být klienti dané banky identifikováni a metod, kterými bude prováděno sledování obrátů na účtech. Banky se v něm zabývají popisem kroků, které je nutné učinit v případě zjištění podezřelého obchodu. Pokud je pravděpodobné, že obchod vyplývá z kriminální činnosti, banka tuto skutečnost neprodleně nahlásí FAÚ.

V souvislosti se systémem vnitřních zásad pro boj proti legalizaci výnosů z trestné činnosti vydala ČNB vyhlášku č. 67/2018 Sb., o některých požadavcích na systém vnitřních zásad, postupů a kontrolních opatření proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu. Vyhláška se vztahuje na instituce, které podléhají dohledu ČNB a mají povinnost vypracovávat systém vnitřních zásad.

⁴⁵Finanční analytický úřad. In: *FAÚ MF ČR* [online]. [cit. 2019-02-07]. Dostupné z: <http://www.financnianalytickyrad.cz/>

Tato vyhláška uplatňuje požadavky na zavedení a uplatňování

- a) postupů pro provádění kontroly klienta a stanovování rozsahu kontroly klienta odpovídající riziku legalizace výnosů z trestné činnosti a financování terorismu v závislosti na typu klienta, obchodního vztahu, produktu nebo obchodu a
- b) přiměřených a vhodných metod a postupů pro posuzování rizik, vnitřní kontrolu a zajišťování kontroly nad dodržováním povinností stanovených zákonem č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů,

institucemi v rámci systému vnitřních zásad podle § 21 odst. 2 zákona.⁴⁶

5.4 Finanční akční výbor (FATF)

Česká republika není členem FATF, ale je členem regionálního uskupení podle FATF, tedy výboru MONEYVAL při Radě Evropy.

FATF je mezivládní orgán zřízený v roce 1989, jeho hlavním úkolem je stanovování norem a účinné provádění opatření v boji proti praní špinavých peněz, financování terorismu a dalších souvisejících hrozeb. FATF se prostřednictvím své politiky snaží o uskutečnění vnitrostátních legislativních a regulačních reforem.

FATF sleduje pokrok svých členů při provádění nezbytných opatření a podporuje přijímání a provádění vhodných opatření na celém světě. Ve spolupráci s mezinárodními organizacemi se FATF snaží identifikovat zranitelnost na národní úrovni s cílem chránit mezinárodní finanční systém před zneužitím.

Finanční akční výbor vydal za dobu své působnosti řadu doporučení, která jsou uznávána jako mezinárodní norma pro boj proti praní špinavých peněz a financování terorismu a šíření zbraní hromadného ničení. Cílem norem je pomáhat zajistit rovné podmínky a představují základ koordinované reakce pro integritu finančního systému.

Doporučení FATF byla poprvé vydána v roce 1990 a od té doby byla několikrát aktualizována, aby byla stále aktuální, relevantní a univerzální.

5.5 MONEYVAL

Výbor expertů pro hodnocení opatření proti praní špinavých peněz a financování terorismu (MONEYVAL) byl založen v roce 1997. Od roku 2011 užívá MONEYVAL statut nezávislého

⁴⁶Vyhláška č. 67/2018Sb..In: *Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky* [online]. [cit. 2019-04-02]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=67&t=2018>

monitorovacího orgánu v rámci Rady Evropy. V současné době je tvořen 47 členskými státy. Role pozorovatelů při MONEYVAL plní rovněž i zástupci Světové banky, Mezinárodního měnového fondu, Interpol, Evropská komise a Úřad OSN pro drogy a kriminalitu. Při výkonu svých činností vychází z 40 Doporučení FATF.

Hlavním cílem MONEYVAL je zajistit, aby členské státy zavedly systém účinného boje proti praní špinavých peněz a financování terorismu a byl tak zajištěn soulad s příslušnými mezinárodními standardy. Dalším úkolem je provádět studie o trendech, technikách a typologii praní špinavých peněz a metodách financování terorismu.

MONEYVAL posuzuje dodržování hlavních mezinárodních norem v oblasti boje proti praní špinavých peněz a financování terorismu a účinnost jejich provádění. Současně vydávají v této oblasti i doporučení určená vnitrostátním orgánům. Dalším úkolem této instituce je provádění typologických výzkumů praní špinavých peněz, trendů a technik financování terorismu.

Tabulka 5: Země a jurisdikce podléhající hodnocení MONEYVAL

1	Albánie	18	Litva
2	Andorra	19	Lotyšsko
3	Arménie	20	Maďarsko
4	Ázerbájdžán	21	Makedonie
5	Bosna a Hercegovina	22	Malta
6	Britské korunní závislé území Guernsey	23	Moldavsko
7	Britské korunní závislé území Jersey	24	Monako
8	Britské korunní závislé území ostrov Man	25	Polsko
9	Britské zámořské území Gibraltar	26	Rumunsko
10	Bulharsko	27	Ruská federace
11	Černá hora	28	San Marino
12	Česká republika	29	Slovensko
13	Estonsko	30	Slovinsko
14	Chorvatsko	31	Srbsko
15	Izrael	32	Ukrajina
16	Kypr	33	Vatikán
17	Lichtenštejnsko		

Zdroj: vlastní zpracování podle FATF: MONEYVAL⁴⁷

⁴⁷Financial Action Task Force (FATF). In: *FATF-GAFI.org* [online]. [cit. 2019-03-27]. Dostupné z: <http://www.fatf-gafi.org/pages/moneyval.html>

5.6 Interpol a Europol

Mezinárodní organizace kriminální policie (Interpol) je mezivládní organizace tvořená 194 státy. Hlavním cílem Interpolu je zabezpečovat policejní spolupráci členských států v kriminálně-policejní oblasti. V roce 1996 získal Interpol statut stálého pozorovatele při OSN, mimo jiné byla zřízena i styčná kancelář pro komunikaci s organizací Europol.

Interpol spravuje 17 policejních databází shromažďujících informace o trestných činech a zločincích, které jsou dostupné ve všech členských zemích.

Evropský policejní úřad (Europol) patří mezi nejvýznamnější bezpečnostní iniciativy v evropském regionu. Europol byl založen na základě Maastrichtské smlouvy o EU. Svoji činnost zahájil 3. ledna 1994 jako Protidrogová jednotka Europolu, postupně však rozšiřoval své kompetence o další oblasti trestné činnosti. Z výkonu své činnosti je odpovědný Radě EU, která má na starosti hlavní kontrolu a řízení jeho funkcí.

Europol vznikl s cílem vytvořit v rámci Evropské unie instituci, která by umožnila donucovacím složkám členským státům Unie rychlou a co nejučelnější spolupráci v oblasti boje s organizovaným zločinem. Smyslem Europolu je zvýšit efektivnost a zlepšit policejní spolupráci členských států Unie, a to především při prevenci a potírání terorismu, pašování drog a dalších závažných forem mezinárodní (přeshraniční) organizované kriminality.⁴⁸

Přijetím Amsterodamské smlouvy se zásadním způsobem změnilo pojetí práce Europolu, došlo k doplnění atributů operativního šetření a policejního vyšetřování, ale především možnosti spolupráce v rámci společných týmů.

Problematika legalizace výnosů z trestné činnosti je jednou z prioritních oblastí Europolu v rámci politického cyklu EU v letech 2018–2021.

⁴⁸PIKNA, Bohumil Milan. *Vnitřní bezpečnost a veřejný pořádek v evropském právu: (oblast policejní a justiční spolupráce)*. 3. podstatně přepracované a rozšířené vydání. Linde Praha, 2006, str. 246

ZÁVĚR

Legalizace výnosů z trestné činnosti je složitý a celosvětově rozšířený problém, který bude pravděpodobně i nadále představovat jednu z největších globálních hrozeb, která nikdy zcela nezmizí. I když se může zdát, že je proces legalizace výnosů z trestné činnosti u všech trestných činů obdobný, a že je tedy postupem času pro represivní orgány stále snazší odhalovat pachatele, je tomu přesně naopak. Pachatelé přicházejí se stále sofistikovanějšími a technicky propracovanějšími způsoby, jak prát špinavé peníze a snaží se tak zůstat o krok napřed především před Policií ČR a legislativou upravující tuto oblast.

Právě při vytváření legislativy a opatření v boji proti legalizaci výnosů z trestné činnosti je nutné brát v potaz měnící se trendy tohoto fenoménu. V dnešní době internetu a moderních technologií si lze jen těžko představit pachatele přepravující velké množství bankovek v kufru, i když i s takovými případy se dá stále setkat. Internet poskytuje pachatelům značnou míru anonymity a operace mohou provádět rychle téměř ze všech koutů světa. Z tohoto důvodu je potřeba zvyšovat kybernetickou bezpečnost a vytvářet taková opatření, která budou zabráňovat phishingovým a jiným útokům.

I když se podle zjištěných údajů může zdát, že se množství případů praní špinavých peněz v České republice rok od roku snižuje, a to především za poslední tři roky, kdy došlo ke snížení přibližně o 57,2 %, je potřeba, aby represivní orgány vytvářely i nadále rozsáhlá opatření a prohlubovaly spolupráci na státní i mezinárodní úrovni.

Vzhledem k tomu, že se legalizace výnosů z trestné činnosti může dopouštět prakticky každý, a to nejen úmyslně, je nezbytné, aby účinná opatření vyvinula nejen Policie ČR, ale také banky a finanční instituce a neustále je zdokonalovaly tak, aby docházelo k odhalování takových jednání již na jejich prvopočátku. V dané problematice je zcela nepochybně na místě v rámci preventivní činnosti vychovávat občany k právnímu povědomí, aby tak docházelo k předcházení možného páchání protiprávního jednání, a aby se osoby seznamovaly s novými formami páchání trestné činnosti a touto osvětou se zamezilo situacím, kdy by mohlo dojít k manipulaci a zneužití těchto osob ze strany pachatelů trestné činnosti s cílem zastřít původ finančních prostředků.

I přes uvedené skutečnosti je však na místě neztrácet naději a odhodlání v boji proti tomuto fenoménu, neboť jedině úspěšným celosvětovým a úzce koordinovaným postupem všech zainteresovaných stran a složek může být tento boj úspěšný.

POUŽITÁ LITERATURA

- [1] APWG Reports. In: *APWG* [online]. [cit. 2019-03-13]. Dostupné z: <https://apwg.org/resources/apwg-reports/>,
- [2] Co je organizovaný zločin. In: *Policie České republiky* [online]. [cit. 2019-01-27]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/co-je-organizovany-zlocin.aspx>,
- [3] Co je phishing? Vyhněte se e-mailovým podvodům a útokům. In: *Avast* [online]. [cit. 2019-02-21]. Dostupné z: <https://www.avast.com/cs-cz/c-phishing>,
- [4] Council of Europe Committee of Experts on the Evaluation of Anti-Money Laundering Measures and the Financing of Terrorism (MONEYVAL). In: Council of Europe 2018 [online]. [cit. 2019-04-06]. Dostupné z: <https://www.coe.int/en/web/moneyval/>.
- [5] ČASTORÁL, Zdeněk. *Ekonomická kriminalita a management*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2011. ISBN 978-80-7452-005-1,
- [6] ČASTORÁL, Zdeněk. *Ekonomická kriminalita: (z pohledu řízení a správy)*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2007. ISBN 978-80-86754-83-3,
- [7] Čtyřicet doporučení FATF. In: *Ministerstvo financí ČR* [online]. [cit. 2019-03-29]. Dostupné z: https://www.mfcr.cz/assets/cs/media/1990_Ctyricet-doporuceni-FATF.pdf,
- [8] Drogová situace 2017. In: *drogy-info.cz* [online]. [cit. 2019-03-27]. Dostupné z: <https://www.drogy-info.cz/drogoва-situace-2017/#nabidka>,
- [9] DVOŘÁK, Vratislav, Ján ŠUGÁR, Pavel MÁLEK a Petr HORÁČEK. *Výnosy z trestné činnosti*. Praha: Scientia spol., 2010. ISBN 978-80-86960-67-8,
- [10] EU chce přitvrdit v boji s praním špinavých peněz. In: *Aktuálně.cz* [online]. [cit. 2019-02-04]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/evropsky-parlament/eu-chce-pritvrdit-v-boji-s-pranim-spinavych-penez-jen-jedno/r~3e9e8e8efb6211e7b6830cc47ab5f122/?redirected=1549270511>,
- [11] Financial Action Task Force (FATF). In: *FATF-GAFI.org* [online]. [cit. 2019-03-27]. Dostupné z: <http://www.fatf-gafi.org/pages/moneyval.html>
- [12] Finanční analytický úřad. In: *FAÚ MF ČR* [online]. [cit. 2019-02-07]. Dostupné z: <http://www.financnianalytickyurad.cz/>,
- [13] FRYŠTÁK, Marek a kolektiv. *Trestní právo hmotné – obecná část*. 2. zcela přepracované vydání. Ostrava: KEY Publishing, 2009. ISBN 978-80-7418-039-2,

- [14] Historie boje proti praní špinavých peněz v ČR. In: *Ministerstvo financí ČR* [online]. [cit. 2019-02-04]. Dostupné z: https://www.mfcr.cz/assets/cs/media/Stav_Historie-boje-proti-prani-spinavych-penez-v-CR.pdf,
- [15] CHMELÍK, Jan a kolektiv. *Rukověť kriminalistiky*. 1. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005. ISBN 80-86898-36-9,
- [16] CHMELÍK, Jan, Pavel HÁJEK a Stanislav NEČAS. *Úvod do hospodářské kriminality*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005. ISBN 80-86898-13-X,
- [17] INTERPOL. In: *INTERPOL* [online]. [cit. 2019-03-13]. Dostupné z: <https://www.interpol.int/>,
- [18] Jak banka pozná, že se přes ni snažíte „vyprat špinavé peníze?“. In: *Měšec.cz* [online]. [cit. 2019-02-07]. Dostupné z: <https://www.mesec.cz/clanky/jak-banka-pozna-ze-se-pres-ni-snazite-vyprat-spinave-penize/>,
- [19] Karusel (karuselový podvod). In: *Finanční správa* [online]. [cit. 2019-03-12]. Dostupné z: <https://www.financnisprava.cz/cs/dane/dane/dan-z-pridane-hodnoty/kontrolni-hlaseni-DPH/karusel>,
- [20] KATOLICKÁ, Michaela a Ján BÉREŠ. *Zákon o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 978-80-7552-823-0,
- [21] Kybernetická (ne)bezpečnost. In: *Česko v datech* [online]. [cit. 2019-03-12]. Dostupné z: <https://www.ceskovdatech.cz/clanek/89-kyberneticka-ne-bezpecnost/>,
- [22] Legalizace výnosů z trestné činnosti. In: *Česká národní banka* [online]. [cit. 2019-02-07]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/legislativni_zakladna/legalizace_vynosu/,
- [23] LIŠKA, Petr. *Praní špinavých peněz v České republice*. 1. Praha: Radix, 1997. ISBN 80-86031-09-8,
- [24] MAPAKRIMINALITY.CZ. In: *MAPAKRIMINALITY.CZ* [online]. [cit. 2019-03-27]. Dostupné z: <https://www.mapakriminality.cz>,
- [25] Mapujeme stav korupce v ČR a aktivně přispíváme k jejímu omezení. In: *Transparency international* [online]. [cit. 2019-03-29]. Dostupné z: <https://www.transparency.cz/>,
- [26] MARTINEZ, Jean-Claude. *Daňový únik*. Praha: HZ Praha, 1995. Editio Q. ISBN 80-901918-3-5,

- [27] Mezinárodní právo. In: evropská e-justice [online]. [cit. 2019-03-27]. Dostupné z: https://e-justice.europa.eu/content_international_law-10-cs.do,
- [28] MONEYVAL. In: *Nejvyšší státní zastupitelství* [online]. [cit. 2019-03-13]. Dostupné z: <http://www.nsz.cz/index.php/cs/mezinarodni-spoluprace/dali-organizace/moneyval>
- [29] Na stopě. In. Česká televize [online]. [cit. 2019-04-02]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1100492707-na-stope/>,
- [30] Národní centrála proti organizovanému zločinu SKPV. In: *Policie České republiky* [online]. [cit. 2019-02-07]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/narodni-centrala-proti-organizovanemu-zlocinu-skpvc.aspx>,
- [31] NETT, Alexander. *Praní špinavých peněz*. Brno: Masarykova univerzita, 1993. ISBN 80-210-0630-7,
- [32] PIKNA, Bohumil Milan. *Vnitřní bezpečnost a veřejný pořádek v evropském právu: (oblast policejní a justiční spolupráce)*. 3. podstatně přepracované a rozšířené vydání. Linde Praha, 2006. ISBN 80-7201-619-9,
- [33] Podvodná aplikace krade údaje k bankovnímu účtu, v mobilu ji mají tisíce lidí. In: *Česká televize* [online]. [cit. 2019-02-21]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/ekonomika/2737352-podvodna-aplikace-krade-udaje-k-bankovnimu-uctu-v-mobilu-ji-maji-tisice-lidi>,
- [34] Pojistné podvody po česku. In: *Česko v datech* [online]. [cit. 2019-03-12]. Dostupné z: <https://www.ceskovdatech.cz/clanek/82-pojistne-podvody-po-cesku/#article-content>,
- [35] POWIS, Robert E. *Jak se perou špinavé peníze*. Praha: Victoria Publishing, 1992. ISBN 8085605325,
- [36] Praní špinavých peněz. In: *SpinavePenize.cz* [online]. [cit. 2019-02-05]. Dostupné z: <https://www.spinavepenize.cz/prani-spinavych-penez>,
- [37] Rizikové e-shopy. In: *Česká obchodní inspekce* [online]. [cit. 2019-03-27]. Dostupné z: <https://www.coi.cz/pro-spotrebitele/rizikove-e-shopy/>,
- [38] Sňatkovi a vztahovi podvodníci a podvodnice. In: *Aleš Neusar* [online]. [cit. 2019-03-12]. Dostupné z: <http://neusar.cz/snatkovi-a-vztahovi-podvodnici-a-podvodnice/>,
- [39] SOULEIMANOV, Emil a a kol. *Organizovaný zločin*. Praha: Auditorium, 2012. ISBN 978-80-87284-27-8,

- [40] SOVA – ojeté vozy, ojetiny. In: *Auto ESA* [online]. [cit. 2019-03-12]. Dostupné z: <http://www.sdruzeni-sova.cz/>,
- [41] ŠÁMAL, Pavel, František PÚRY, Alexander SOTOLÁŘ a Ivana ŠTENGLOVÁ. *Podnikání a ekonomická kriminalita v České republice*. Praha: C. H. Beck, 2001. ISBN 80-7179-493-7,
- [42] ŠIROKÝ, Jan a a kol. *Daňové teorie: S praktickou aplikací*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008. ISBN 978-80-7400-005-8,
- [43] ŠMAJS, Josef, Bohuslav BINKA a Ivo ROLNÝ. *Etika, ekonomika, příroda*. 1. Praha: Grada publishing, 2012. ISBN 9788024742939,
- [44] ŠTURMA, Pavel, Jana NOVÁKOVÁ a Veronika BÍLKOVÁ. *Mezinárodní a evropské instrumenty proti terorismu a organizovanému zločinu*. Praha: C. H. Beck, 2003. ISBN 80-7179-305-1,
- [45] Trendy v pojistných podvodech. In: *ERGO pojišťovna* [online]. [cit. 2019-03-29]. Dostupné z: <https://ergo.cz/a/trendy-v-pojistnych-podvodech-2018/>,
- [46] Trestní zákoník. In: *Trestní zákoník* [online]. [cit. 2019-03-02]. Dostupné z: <https://www.trestnizakonik.cz/>,
- [47] Útvar pro odhalování korupce a finanční kriminality SKPV. In: *Policie České republiky* [online]. [cit. 2019-02-07]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/uokfk-skp-v-utvar-odhalovani-korupce-a-financni-kriminality-skp-v.aspx>,
- [48] Útvar pro odhalování organizovaného zločinu SKPV. In: *Policie České republiky* [online]. [cit. 2019-02-07]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/utvar-pro-odhalovani-organizovaneho-zlocinu-skp-v-199737.aspx>,
- [49] Vyhláška č. 67/2018Sb..In: *Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky* [online]. [cit. 2019-04-02]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=67&r=2018>,
- [50] Zpráva o činnosti NCOZ. In: *Policie České republiky* [online]. [cit. 2019-02-05]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/vyhodnoceni-cinnosti-zprava-o-cinnosti-ncoz.aspx>.